

Notulen Voorjaarscongres D66 – C81

Datum: 21 mei 2005
Locatie: Hart van Holland Nijkerk
Notulen: Anneke Geldof en Margriet Kleijn van Het Notuleercentrum

WELKOMSTWOORD

De heer Robbers:

Ik sta hier als “waarnemend” waarnemend voorzitter, omdat Jan Hoekema zich kandidaat heeft gesteld en hij niet wil valsspelen. Na de sluiting van de stembussen herneemt hij zijn functie als vice-voorzitter.

Door werkzaamheden aan het spoor wordt de behandeling van de wijzigingsvoorstellen statuten en huishoudelijk reglement verschoven naar de middag, zodat bij stemming het vereiste quorum aanwezig kan zijn.

Voordat het congres wordt geopend wil ik een hartelijk welkom uitspreken aan de ambassadeur van Mozambique, mevrouw Maria Manuela Bosantes, die onze speciale gast is vanmorgen.

Hierna geef ik de leiding van dit congres over aan de congresvoorzitters Anja Overhoff, Patrick Poelmann en Jacob Kohnstamm en wens u allen een bijzonder goed congres.

Zaal:

Wat hebben werkzaamheden aan het spoor te maken met de behandeling van moties en amendementen? Ik vind dit een truc van het Landelijk Bestuur om meer mensen in de zaal te krijgen, om hun voorstellen door te drukken bij het congres. Ik wil voorstellen de behandeling van de wijzigingsvoorstellen meteen om 10.00 uur aan de orde stellen.

De voorzitter:

Er wordt hier geen spel gespeeld. Er zijn 425 leden nodig om dat agendapunt rechtsgeldig te kunnen behandelen. Dat is een gegeven dat uit datzelfde reglement naar voren komt.

De heer Scholtens:

De tijdverdeling voor de presentatie van de kandidaten is erg verschillend. De kandidaten voor de commissies krijgen twee minuten spreektijd en de kandidaten voor het voorzitterschap krijgen zes minuten om zich te presenteren. Ik stel voor om dit te wijzigen in vijf minuten per kandidaat voor de commissies en 16 minuten om vragen te stellen. Kan de presentatie van de kandidaten voor het voorzitterschap verplaatst worden naar de middag zodat er meer mensen zijn?

De voorzitter:

Wij kunnen niet alles naar de middag verschuiven. De heer Kohnstamm zal bewaken dat de kandidaten zich op een goede manier kunnen presenteren. Wij houden ons aan de twee minuten; daar hebben de kandidaten zich ook op voorbereid. Het voorzitterschap is een belangrijk onderwerp en iedereen weet dat dit in de ochtend aan de orde komt. Ik wil graag nu beginnen om de agenda af te kunnen werken.

Benoeming notulen- en stemcommissie

De stemcommissie wordt voorgezeten door Henk Bleumink en bestaat verder uit Frederique Favreau, Catharina de Leur en Emmy Jacobs.
Het congres stemt hiermee in.

Procedures stemmingen en verkiezingen

Voor de statutenwijziging dient het quorum aanwezig te zijn. Over moties en amendementen wordt hoofdelijk gestemd; de meerderheid bepaalt de uitslag van de stemming. Mogelijk is een tweede stemming nodig; dit is ter beoordeling van de stemcommissie. Indien nodig wordt schriftelijk gestemd.

FINANCIËN EN ORGANISATIE

Jaarrekening 2004, goedkeuring en décharge penningmeester

De heer Witteveen:

De jaarrekening en de accountantsverklaring zijn goedgekeurd door de Financiële Commissie en het Landelijk Bestuur. De verlies- en winstrekening is niet spectaculair. Wel spectaculair is dat er zoveel gebeurt voor zo'n bedrag.

Ik wil hulde betuigen aan de activiteiten van het landelijk bureau en de vrijwilligers. De balans is dit jaar interessanter geworden. Er heeft een grote verschuiving plaatsgevonden door de aankoop van het pand aan de Laan van Meerdervoort 50.

Wij hebben dat zelf kunnen financieren. Ik vraag alvast uw aandacht voor de voorzitter van de Stichting Huisvestingsvermogen, die later op de dag electoraal een beroep op u zal doen.

Technische vragen wil ik graag afzonderlijk met u doornemen.

De voorzitter:

De Financiële Commissie heeft zich akkoord verklaard. Er is geen behoefte aan vragen. Dan stel ik u voor décharge te verlenen aan de penningmeester. Het congres verleent décharge.

Contributieregeling 2006

De contributieregeling is ten opzichte van 2005 ongewijzigd. Er zijn geen bezwaren ingediend. Het congres stemt in met de contributieregeling 2006.

Afdrachtregeling regio's en afdelingen 2006

Het congres stemt in met de afdrachtregeling regio's en afdelingen 2006.

De heer Seinstra (voorzitter landelijke verkiezingscommissie):

U heeft twee stembiljetten ontvangen omdat er twee soorten verkiezingen zijn. Het ene stembiljet is bestemd voor functies waarvoor minder of een gelijk aantal kandidaten ten opzichte van het aantal vacatures beschikbaar is. Het andere stembiljet is bestemd voor functies waarvoor meer kandidaten dan vacatures beschikbaar zijn. Zorg ervoor dat u goed de toelichting leest; er zijn altijd ongeldige stembiljetten en het is jammer uw stem op die manier verloren te laten gaan.

Ten aanzien van de kandidaatstelling moet ik mededelen dat bij Bart van Draanen een verkeerde toelichting staat op de website. De juiste toelichting staat in het congresboek.

Algemene organisatorische moties

Wanneer het landelijk bestuur een positief advies geeft op de motie, wordt deze in stemming gebracht. Wanneer dit niet het geval is, krijgt de indiener het woord voor een toelichting. Het landelijk bestuur geeft daarop een reactie en daarna volgt een discussie met de zaal gevolgd door een reactie van het landelijk bestuur. Na een laatste reactie van de indiener volgt stemming over de motie.

Motie 81.0001 Inrichting ledenraad**De heer Hijgenaar:**

Er is niets mis met de partijdemocratie van D66. Deze motie betreft medezeggenschap. Wij gaan straks in korte tijd veel moties behandelen. De ledenraad komt niet in de plaats van het congres, maar wordt ingesteld voor tussentijdse toetsingsmomenten.

De heer Robbers:

Ik kan mij de behoefte voorstellen om weer een ledenraad in te stellen op grond van de ervaringen van het vorige congres. Wij hebben dat zelf ook ervaren en zoveel mogelijk maatregelen ontwikkeld om dat te voorkomen. Wanneer wij echter het in Zwolle aangenomen pakket om de partij anders te organiseren nu gaan wijzigen, halen wij de samenhang uit de genomen beslissingen en creëren wij nieuwe bureaucratie. Het rechtstreekse contact komt goed op gang. Het landelijk bestuur ontraadt deze motie.

De heer De Bruijn:

Ik ondersteun de motie van harte en denk met weemoed terug aan de Adviesraad. Het pakket Zwolle kan weg. De democratie is ver te zoeken wanneer ik de discrepantie zie tussen de partijtopy en de leden.

Zaal:

Wij zijn een pragmatische partij en geloven niet in een betonnen model. Er is een grote kloof tussen de Kamerfractie en de afdelingen. Voer uit pragmatische overwegingen de Adviesraad weer in.

Zaal:

Ik ben het hier van harte mee eens. Wanneer de ledenraad wordt ingevoerd zal de Tweede Kamerfractie vaker worden geconfronteerd met de leden zelf en niet, zoals het nu gaat, alleen op een congres waar leden alleen ja of nee kunnen zeggen.

Zaal:

Ik hecht aan de mening van het bestuur. Het feit dat in Zwolle iets is aangenomen wat nu nog niet zichtbaar is, geeft geen vertrouwen dat het goed gaat komen. Tot aan het moment dat het allemaal goed werkt, is een ledenraad een goede oplossing.

Zaal:

Ik wil niet pleiten voor het instellen van een Adviesraad of een ledenraad. Dat wordt een tussenlaag met belangrijke mensen. De kennis in de Adviesraad was bedroevend slecht.

Ik pleit voor het belang van een grotere, directe relatie tussen de fractie en de afdelingen en van de afdelingen met het Landelijk Bestuur.

Mevrouw Maathuis:

Er moet wel een ledenraad worden ingericht omdat er weinig wordt gedaan met ideeën uit de afdelingen.

Zaal:

Ik heb over de Adviesraad veel onzin horen zeggen. De resultaten van de Adviesraad zijn gepubliceerd en staan op de website. Lees het eens een keer. Vraag niet van de Kamerleden om voortdurend door het land te reizen. Die tussenlaag was niet zo'n tussenlaag. Er was direct contact met de regio en de Kamerleden in Den Haag en Brussel.

De heer Wessels:

De partij is nog nooit zo groot geweest als ten tijde van de Adviesraad.

De heer Somerveld:

Ik raad deze motie af. Het is de verkeerde oplossing voor een geconstateerd probleem. Een tussenlaag leidt tot meer afstand.

De heer Robbers:

Het instellen van een tussenlaag lijkt slechter en zou de discussie kunnen vertragen omdat er weer dingen moeten worden uitgeschreven. Zonder raadpleging geen keuze kunnen maken wordt alleen maar lastiger. De directe contactlijn komt op gang. Het kan niet de bedoeling zijn van de indiener om het probleem van de behandeling van moties van het congres weg te vangen.

De heer Hijgenaar:

Dat wil ik ook niet. De ledenraad wordt geen tussenlaag, het zijn boodschappers.

Uitslag stemming: De motie wordt verworpen.

Motie 81.0002 Moties landelijk bestuur**Mevrouw Van Kleef:**

Op het vorige congres werd door het landelijk bestuur staande het congres een motie ingediend. Het gaat bij deze motie om het moment en niet om de inhoud. Leden moeten daar meer zeggenschap over krijgen. Zaken die van belang zijn moeten kunnen worden ingediend. Het landelijke bestuur moet vertrouwen hebben in de leden. Het belang van het onderwerp voor een dringende motie moet aan het congres worden voorgelegd. Er wordt dan geen discussie gevoerd maar eenvoudig ja of nee gestemd. Daarna kan inhoudelijke behandeling plaatsvinden.

De heer Robbers:

De motie vraagt voorzieningen die wij speciaal hebben getroffen, omdat er iets ontbrak aan de flexibiliteit van de congressen. Het was mogelijk, gehoord hebbend de discussies, een motie in te dienen. Het landelijke bestuur is aangewezen om dat te beoordelen en dat te doen. Zij heeft het volledig vertrouwen in de leden. De motie staat ter beschikking van het congres en u kunt voor of tegen stemmen. Dat staande het congres een motie zou worden ingediend, was aangekondigd. Heb vertrouwen in uzelf en ook in het landelijk bestuur.

De heer Veldman:

Ik heb het indienen van de motie in het congres van april ervaren als een politieke overval. De voorliggende motie moet scherper worden geformuleerd om te zorgen dat hij werkt.

Mevrouw Van Atteveld:

Er worden voldoende moties ingediend vanuit de afdelingen. Het landelijk bestuur schendt het vertrouwen door toch een eigen motie in te dienen.

Zaal:

Het landelijk bestuur neemt geen eigen verantwoordelijkheid. Ter voorkoming daarvan dient deze motie te worden aangenomen.

Mevrouw Maathuis:

Ik heb zowel de moties in Rotterdam als in Den Haag meegemaakt en vond deze konijnen uit de hoge hoed heel sturend. Ik ben voor deze motie.

Zaal:

Ik deel de mening van de vorige sprekers maar ben het niet eens met de conclusies. Wanneer het landelijk bestuur een motie wil indienen, moet dat zo snel mogelijk gepubliceerd worden. Ik ben het wel eens met de knullige publicatie van de motie in Den Haag.

De heer Hesseling:

Deze motie laat ruimte, het landelijk bestuur wil dit. Leden willen die mogelijkheid ook, dus gelijke rechten. Ik stem voor.

De heer Robbers:

Wanneer u stelt dat de motie van het landelijk bestuur de gevoelens van het congres niet goed aangeeft, waarom is dan een grote meerderheid voor het aannemen van deze motie? Het gaat niet om het manipuleren van een congres. Het landelijk bestuur leidt de discussie niet een dwingende kant op, maar geeft weer wat gehoord is in de ingediende moties en het debat van de zaal.

Er zijn vaak aanpassingen op het laatste moment. Dat is een ruimte die je ook nodig hebt. Het landelijk bestuur maakt spaarzaam gebruik van de geboden ruimte. Ik raad instemming af.

Mevrouw Van Kleef:

De argumenten van de heer Robbers zijn juist om voor de motie te stemmen. Het vertrouwen ontbreekt en moet worden hersteld. Wij moeten het eens zijn over de inbreng van de extra motie tijdens een congres.

Uitslag stemming: de motie wordt aangenomen.

Motie 81.0003 Spreektijd EP-fractievoorzitter**Mevrouw Van Putten:**

Europa is belangrijk en D66 heeft zich daarvoor ingezet. De europarlementariër wordt nog steeds als derderangsburger gezien en ik vind dat zij net zoveel ruimte moet krijgen als Tweede Kamerleden. Met de komst van de Europese grondwet wordt onder andere terrorismebestrijding een Europese aangelegenheid. Het is zeer wenselijk dat de Europarlementariër meer ruimte krijgt op partijcongressen.

De heer Robbers:

De motie vraagt aan het landelijk bestuur meer ruimte te maken op de congresagenda in verband met de verhouding van de te bespreken onderwerpen. Er is één voorman en dat is de fractievoorzitter in de Tweede Kamer. Europa heeft op elk congres het woord gevoerd. Hoeveel spreektijd daarvoor beschikbaar is, wil ik niet van tevoren vastleggen.

De heer Langenberg:

Het is een teken van belang voor Europa om dit niet te regelen. Daarom wil ik u oproepen tegen te stemmen.

De heer Pino:

De helft van de wetgeving wordt direct of indirect door Brussel bepaald. Daarom moet de stem van het Europese parlement duidelijker in het congres worden gehoord. Ik stem voor.

Zaal:

Nu het Europees Parlement geen spreekuur in Nederland kan houden moeten wij veel ruimte geven om het Europees Parlement hier aan het woord te laten komen.

De heer Lentink:

Deze motie veronderstelt dat de onderwerpen op Europees niveau geen onderwerpen zijn op nationaal niveau.

Mevrouw Van Putten:

Het is jammer dat het landelijk bestuur een conclusie trekt wanneer ik spreek over een landelijke voorman. Er is veel te weinig aandacht voor Europa op onze congressen. Deze motie kan meer worden gezien als signaal naar de toekomst waar wij als pro-Europese partij anders mee omgaan en streven naar meer democratie.

Uitslag stemming: de motie wordt verworpen.

Motie 81.0004 Inpassing bestuurlijk vernieuwing in bestuurlijke organisatie Nederland**De heer Van Heijningen:**

Veertig jaar geleden heeft de heer Gruijters 'Daarom D66' geschreven. Wij willen meer democratisering in eigentijdse bewoordingen. D66 moet beter zijn voorbereid wanneer zij gaat deelnemen aan het kabinet. Laten wij dit beter gaan aanpakken dan in het verleden.

De heer Robbers:

Het landelijk bestuur vindt dat een dergelijke commissie heel goed kan functioneren en heeft daarop zich geen bezwaar tegen. Wij willen behandeling van de motie hier laten plaatsvinden omdat dit betrokken moet worden bij de discussie uit het pamflet. De samenhang is van belang. Er is geen bezwaar tegen deze motie.

Mevrouw Van Rooij:

Ik ben erg voor het instellen van een dergelijke commissie. In Utrecht zijn wij bezig om te bezien of wij op termijn aan de slag kunnen met een gekozen burgemeester. Bij het uitzoeken van de mogelijkheden daartoe wordt geen mankracht van het landelijk bureau beschikbaar gesteld. Help dus ook afdelingen die puur juridische kennis nodig hebben om in de eigen gemeente aan bestuurlijke vernieuwing te kunnen doen.

Zaal:

Bestaat de voorgestelde commissie uit leden en niet-leden?

De heer Van Heijningen antwoordt dat bij ontbrekende deskundigheid deze kan worden opgezocht bij niet-leden.

De heer Van de Hilst:

De voorzitter vindt het gemakkelijk dat er een nauw contact is met de bewindslieden. De belangen van de partij lopen niet automatisch parallel met die van de minister of staatssecretaris. De suggestie dat

de heer Pechtold en de commissie gelijk zouden moeten optrekken is verwarrend. Ik adviseer tegen deze motie te stemmen.

De heer Voskamp:

Ik sluit mij aan bij de vorige argumentatie. Het is jammer dat dit alleen voor dit onderwerp geldt. Het is veel te laat dat er nu pas een pamflet ligt waar wij naar toe gaan. Daar moet het in passen, los van wat wij in de regering doen.

De heer Robbers:

Het betere is altijd de vijand van het goede. Alles kan altijd beter. Het voorstel wordt door het bestuur overgenomen omdat wij er iets van verwachten.

Uitslag stemming: de motie wordt aangenomen.

PRESENTATIE KANDIDATEN VOOR DE VERSCHILLENDE BESTUREN EN COMMISSIES

De volgende kandidaten zullen zich niet presenteren. Voor de besluitvormingscommissie is dat de heer D. de Hen, voor de financiële commissie mevrouw F. Damme en voor het geschillencollege de heren M. van 't Zet, M. Jager en E. Grootaarts. De heer De Hen gaf aan, zich alsnog te willen presenteren en kreeg hiervoor gelegenheid..

De heer F. van der Elst, kandidaat geschillencollege

Ik heb ruim tien jaar ervaring in verschillende functies in de partij en als mediator. Ik denk verschillen binnen partijen zodanig op te lossen dat iedereen daarmee kan instemmen.

De heer M. Sanders, kandidaat landelijk bestuur, lid kennis en deskundigheid

Ik ben econoom. In een kleine partij als D66 wordt kennis gevraagd aan de uitvoerende kant; maatwerk op het goede moment. Aan de andere kant hebben wij als D66 eigenlijk alles in huis. Op elk terrein loopt wel een of meerdere experts rond.

De functie van het kenniscentrum is die partijen bij elkaar brengen, dus vraag en aanbod bij elkaar brengen. Daarvoor heb je een econoom nodig. Laat mij de kenniseconoom voor D66 worden.

Mevrouw V. van Geen, kandidaat landelijk bestuur, lid kennis en deskundigheid

Er is kennis genoeg maar hoe maak je die bruikbaar? Daarvoor is overzicht nodig en hoe breng je er samenhang in? Een voorbeeld: Het speerpunt Onderwijs. Ik heb een enquête gehouden op de D66-website over de kwaliteit van onderwijs. Daar hebben veel mensen op gereageerd. De resultaten heb ik besproken met deskundigen en over de uitkomsten heb ik een vertrouwelijk stuk geschreven ter advies aan de fractie en de bewindslieden. Ik zal een ander stuk schrijven voor de plaatselijke bestuurders omdat zij andere problemen hebben en kennis. Tenslotte moet die kennis ook leiden tot een nieuw visie op de toekomst van het onderwijs. Het gaat niet alleen maar over het oplossen van de problemen nu. Het gaat ook over hoe wij een inspirerende visie ontwikkelen met draagvlak vanuit de partij voor de Nederlandse samenleving.

De heer K. Verhaar, kandidaat landelijk bestuur, lid kennis en deskundigheid

Het gaat er om dat de partij kennis organiseert om de samenleving en mensen gelukkiger te maken.

De congresvoorzitter deelt mede dat de heer D. de Hen zich alsnog wil presenteren. Hij krijgt hier na de presentatie van de voorzitterskandidaten gelegenheid voor.

De heer T. Schijvenaars, kandidaat landelijk bestuur, voorzitter

U gaat vandaag een voorzitter kiezen die de partij gaat vernieuwen, samen met Boris. De partij staat voor groen en maatschappelijk, een partij die de burger aanspreekt en een duurzame relatie aangaat. De partij heeft het in zich een radicale middenpartij te zijn. Ik wil met u daaraan gaan werken. Ik hecht veel belang aan politiek. Aan politiek die daadwerkelijk luistert. Succes begint met luisteren en samenwerking met de kiezers die kunnen kiezen.

Ik heb een brede nationale en internationale ervaring. Ik werk nu als interim manager in het onderwijs. Ook heb ik politieke en bestuurlijke ervaring met onder andere de Betuwelijn. Er moet meer en beter worden samengewerkt binnen de partij. D66 is meer dan de Randstad. Ik zal het land intrekken. Zo wil ik D66 helpen met het nog beter communiceren en samenwerken zodat burgers overtuigd zijn dat zij met D66 verder willen en zorgen voor 21 zetels bij de volgende verkiezingen. Ik ben er klaar voor.

Mevrouw A. Telleman-Kraan, kandidaat landelijk bestuur, voorzitter

Het wordt tijd voor electoraal succes en ik denk dat het kan. Wij hebben het aan onszelf te danken dat wij het vertrouwen van veel kiezers kwijt zijn. Wij zijn een naar binnen gekeerde partij geworden waar het debat en initiatieven langs de Haagse meeflat worden gelegd. Dat moet anders. Gelukkig zijn er

veel leden die zelf initiatief nemen. Het platform voor Kenniseconomie is daar een mooi voorbeeld van. Ik was erg voor het Paasakkoord omdat ik niet wilde dat D66 zou worden afgeschilderd als partij die alleen in kabinetten gaat zitten voor de bestuurlijke vernieuwing. Het pamflet van Boris over nieuwe solidariteit onderstreept de vernieuwingsagenda. Het nadenken over de positie van de partij mag hier echter niet ophouden. Wanneer wij de volle ruimte geven aan het debat ben ik ervan overtuigd dat vele goede ideeën en de vele talenten die onze partij rijk is, vanzelf boven komen drijven. Wij kunnen het ons niet permitteren om de strijd niet met onszelf aan te gaan. Wij moeten onze krachten bundelen om Nederland bij de volgende verkiezingen een progressief alternatief te bieden voor de conservatieve krachten die zich zowel rechts als links van ons bevinden. Het is mijn ambitie om die krachten te bundelen. Ik zal daarvoor veel tijd vrij maken door mijn professionele werkzaamheden substantieel te beperken. Ik committeer mij aan de volle termijn en hoop dat u mij vertrouwen wil geven. Mijn zwangerschapsverlof zal in het zomerreces vallen.

De heer T. Veltman, kandidaat landelijk bestuur, voorzitter

Wat mij inspireert in D66 is de vernieuwing en een stem te geven aan natuur en milieu, onderwijs en gezondheidszorg. Het pamflet van Boris Dittrich is daar een goed voorbeeld van en dit pamflet zal goed moeten worden besproken. Wat mij ook inspireert zijn de leden van D66. De leden van D66 hebben kwaliteit. Soms komt men tot conclusies, bijna altijd is het een verrijking. Wij moeten als democraten niet alleen op weg naar een sociaal en vrijzinning Nederland, maar ook op weg naar een D66 met een transparante democratie met ruimte voor een goed debat. Ik wil er alles aan doen wat kan en nodig is om D66 aan winst te helpen in 2006 en 2007. Ik ben een binder en een doorzetter. Een stem op mij is een stem op een duidelijk en gezamenlijk D66 met elan en passie.

Mevrouw G. Verhaar-Eeuwijk, kandidaat landelijk bestuur, voorzitter

Ik ben de oudste kandidaat en heb geen ervaring. Daarmee kan ik mezelf niet verkopen. Als u in mij geïnteresseerd bent dan kunt u een video bekijken die ik heb laten maken. Op die video staat alles wat ik ooit gedaan heb. In ben geboren en getogen in de Betuwe. Het ondernemen is mij met de paplepel ingegoten. Ik ben geen bestuurder. Ik ben wel een bestuurder van verenigingen en altijd door de verenigingen gekozen. De video laat zien welke belangrijke mensen mij gekozen hebben. Ik ben een echt ledenmens. De leden moeten veel meer te vertellen krijgen. De gewone leden in de afdelingen zouden gemotiveerd moeten worden door het Landelijk Bestuur. Er moet veel meer naar de leden worden geluisterd. Kijk naar het filmpje en stem op mij.

De heer F. Dales, kandidaat landelijk bestuur, voorzitter

Ik ben één van de kandidaten, maar wel een kandidaat met lokale, bestuurlijke en politieke ervaring. Ik heb ervaring als raadslid en wethouder en op het ogenblik ben ik burgemeester. Ik wil samen met u, de lokale leden zij aan zij, ervoor zorgen dat D66 weer de agenda gaat bepalen in Den Haag maar zeker ook in de eigen gemeente en de eigen provincie. Dat gaat lukken, want ik ken u. Ik ben de afgelopen tijd actief het land ingegaan, heb veel geluisterd. Uw ideeën en initiatieven zullen door mij met kracht verdedigd en uitgedragen worden in het bestuur en ook in het overleg. Dag in dag uit zal ik dat met volle overtuiging doen. Mijn gemeenteraad staat unaniem achter mijn kandidatuur. Onze kracht zit in de leden uit alle delen van het land.

Daar zitten de kennis en de creativiteit, die wij hard nodig hebben. Ik wil als voorzitter uw stem horen en uitdragen en verdedigen, maar vandaag heb ik eerst uw stem nodig.

De heer B. van Dranen, kandidaat landelijk bestuur, voorzitter

Ik wil iets afmaken en iets afsluiten en hoe lang dat afsluiten kan duren, dat is nog te bezien. Ik wil beginnen waar anderen zijn gebleven. Zo lang ik politiek kan denken, geloof ik in de zelfstandige identiteit van onze club.

Ik wil vandaag geen grote woorden tot u spreken en grote beloften doen. Ik wil op een praktische manier de boel organiseren, iets voor jullie betekenen en optimaal functioneren voor het geheel. Ik ben van nature een mens van de achtergrond; daarom heb ik mij nooit eerder voor iets kandidaat gesteld. Vandaag wil ik dat dus doen. Ik weet dat jullie kiezen vanuit schaarste. Ik wil zoveel mogelijk blanco beginnen en jullie service verlenen en met alle kabinetten naar een evenwichtig totaalbeleid streven.

De heer F. van Drimmelen, kandidaat landelijk bestuur, voorzitter

Vorige week stond ik langs de lijn bij het voetbalveld. Een moeder legde een vader uit waarom zij voor de grondwet ging stemmen. Ik vroeg haar waarom zij geen lid werd van D66. Haar antwoord was dat zij dat wel zou willen, maar dat het zo'n kleine partij is. Ik zei, daar gaan wij samen wat aan doen. Ik heet Jolanda vandaag van harte welkom als lid van D66. Binnenkort zijn er weer gemeenteraadsverkiezingen. Over zes maanden is er weer een congres waarop de koers van de partij bepaald wordt. Gekeken naar het drukke programma is er niet eens tijd om een nieuwe

voorzitter in te werken. Mijn recente ervaring als campagneleider en landelijk bestuurslid komt hier dan mooi bij van pas. U heeft mijn programma op de website en in het congresboek kunnen lezen. Ik ben er klaar voor om voor en met u aan de slag te gaan als trotse en vasthoudende voorzitter van D66.

De heer J. Hoekema, kandidaat landelijk bestuur, voorzitter

Na veel wikken en wegen heb ik besloten mij kandidaat te stellen voor het voorzitterschap. Dit was geen automatisme, laat staan een vanzelfsprekendheid. Ik heb niet gefolderd. Dat is geen teken dat ik het niet graag wil. Ik wil het graag met hart, ziel en verstand. Om het vertrouwen terug te winnen. Het vertrouwen is de laatste jaren danig op de proef gesteld. We hebben vier matige verkiezingen gehad in voorgaande jaren. Met de aanzet die het pamflet van Boris Dittrich heeft gegeven, is er een goede koers ingezet. Ik heb te bieden inspiratie, visie en diplomatie. Diplomatie is soms nodig om de neuzen weer de goede kant op te krijgen. Inspiratie, bindend leiderschap, bindend vermogen om jong en oud op een lijn te brengen. Visie voor een goede samenleving, solidariteit, tussen oud en jong en arm en rijk.

De heer Scholtes:

Aan Frank Dales de vraag wat hij gaat doen met de Jonge Democratenals hij gekozen wordt tot voorzitter van D66.

De heer Dales:

Ik ben het land ingegaan en heb contact gezocht met de jonge democraten. Hoe zouden wij de jonge democraat actiever bij D66 kunnen betrekken? Bij de uitvoering blijft het steken. Ik wil ervoor pleiten dat de Jonge Democraten een zetel krijgen in het landelijk bestuur. Wat mij betreft worden Jonge Democraten actiever bij het landelijk bestuur betrokken en worden Jonge Democraten actief in alle lagen van D66.

Zaal:

Er is nog geen besluit genomen over het lokale lidmaatschap. De vraag aan Frank Dales is hoe hij aankijkt tegen lokaal lidmaatschap; lokaal lidmaatschap ja of nee?

Frank Dales:

Ik vind dat we de leden serieus moeten nemen. Als mensen onze ideeën steunen, dan mogen ze wat mij betreft lid worden, ook op lokaal niveau.

Zaal:

Vraag aan Jan Hoekema. Betreft motie 81.2003, beperkt generaal pardon. Dit is door het Landelijk Bestuur ontraden. Wat is uw standpunt hierin?

De heer J. Hoekema:

Ik heb mij destijds sterk gemaakt voor een generaal pardon dat zelfs verder ging dan wat de PvdA wilde.

Op een bepaald moment moet je als fractie je knopen tellen en de ruimte die er is maximaal benutten. Wat ik nu wil zeggen tegen de fractie is, verken de grens maximaal en probeer een zo groot mogelijk generaal pardon te krijgen.

Mevrouw Bronner:

Een vraag aan Ageeth Telleman-Kraan. Hoe wilt u ervoor zorgen dat de leden beter gehoord gaan worden?

Mevrouw Telleman-Kraan:

Er is vooral een mentaliteitsverandering nodig. Ik heb het gevoel dat er een soort angst heerst in Den Haag. Wij zullen moeten bewerkstelligen dat het congres zoveel mogelijk ruimte biedt voor de leden om met elkaar in debat te gaan. Niet zoals op 2 april 2005; toen bleef het een beetje onderhuids zitten en werd het niet echt goed uitgepraat. Dus een open cultuur en ondersteunend daaraan misschien een digitaal magazine waarop de leden hun mening kunnen uiten. Maar er is vooral een cultuurverandering nodig.

Mevrouw Van Maanen:

Ik ben blij dat er veel jongeren interesse in de politiek hebben. Wat denkt de oudste kandidaat over de ouderen binnen D66?

Mevrouw Verhaar-Eeuwijk:

Als je hier rondkijkt, zie je dat er veel ouderen actief zijn en lid zijn. Het is aan het Landelijk Bestuur om de afdelingen dusdanig te laten besturen dat de diversiteit bevorderd wordt, dat kan voor de ene plaats zijn meer aandacht voor ouderen of zorgen voor een wat kleurrijker samenstelling; kortom datgene wat de ouderen voor ons hebben gedaan moet voldoende aandacht krijgen.

Zaal:

Vraag aan Gerda Verhaar-Eeuwijk. U heeft een werving- en selectiebureau. Hoe verhoudt zich dat met uw visie op bestuurlijke vernieuwing?

Mevrouw Verhaar-Eeuwijk:

Er moet meer diversiteit zijn in het personeelsbestand. Ik kon dit aan de orde stellen in de besturen waarin ik heb gezeten. Ik hoop dat ik voldoende tijd kan vrijmaken om ervoor te zorgen dat er voldoende steun in de afdelingen gebracht kan worden om dit onderwerp op de agenda te krijgen.

Mevrouw Lignac:

Vraag aan Gerda Verhaar-Eeuwijk. Als er een nieuw kabinet komt, wat wel gaat gebeuren, dan is dat in Nederland altijd een coalitie. Wat gaat u dan doen als voorzitter van D66?

Gerda Verhaar-Eeuwijk:

Wat ik ga doen dat bepaalt u. Ik vind dat de leden van het congres moeten uitmaken of wij wel of niet aan een coalitie moeten deelnemen en aan welke. De leden moeten er meer bij betrokken worden.

De heer De Vries:

Vraag aan Frans van Drimmelen. In het congresboek staat dat u de Jonge Democraten inhoudelijk en financieel meer wilt laten steunen. Hoeveel gaat u bijdragen als donateur?

Frans van Drimmelen:

Er komen heel veel nieuwe leden bij, waaronder veel jongere leden. Dit is te danken aan de enorme inzet van de jonge D'66-ers. De Jonge Democraten zullen bij het werk betrokken moeten worden en zij zullen financieel geholpen moeten worden om campagne te voeren om leden voor D66 te werven. Over de hoeveelheid kan nog gepraat worden.

Zaal:

Vraag aan Jan Hoekema. Wat is precies uw visie over het generaal pardon?

De heer Hoekema:

Ik heb mij met hart en ziel ingezet voor de verwezenlijking van een pardon voor 26.000 asielzoekers. De PvdA steunde de motie niet en de motie is verworpen. Daarna kwam er een andere situatie met een fractie die alles op alles heeft gezet om het pardon zo groot mogelijk te krijgen. Maar er moeten soms compromissen gesloten worden. Ik ben zelf voorstander van een zo groot mogelijk generaal pardon.

Zaal:

Vraag aan Theo Veltman. Het bestuur is enigszins ingeslapen en verouderd. Durft u een aantal van die mensen te onthoofden als voorzitter?

De heer Veltman:

Ik denk dat je niemand hoeft te onthoofden om goed samen te werken.

Als mensen talent hebben, kun je op een andere manier samenwerken en ervoor zorgen dat de weg die dan ingezet wordt, wordt versterkt. Ik ben er niet op uit om mensen te onthoofden. Ik ben er wel op uit om meer dynamiek in het bestuur te brengen. Dat dit kan, daar ben ik van overtuigd.

Congresthema

- Inrichting van onderwijs, debat onder leiding van Jacob Kohnstamm.

Er zijn vijf gasten die aan het woord zullen komen. Daarna kunnen er vragen gesteld worden vanuit de zaal. De sprekers zijn achtereenvolgens:

1. Mevrouw U. Lambrechts
2. De heer L. Stevens
3. De heer E. Schuyer
4. De heer J. Paternotte
5. Mevrouw M. Kleijwegt

Debatleider:

Het gaat toch goed met het onderwijs, waarom moet er dan zo vaak over gesproken worden?

Mevrouw Lambrechts:

Met betrekking tot het onderwijs is er zowel goed nieuws als slecht nieuws te melden. Het goede nieuws is dat Nederland is gestegen op de internationale ranglijsten van de achterhoede naar de middenmoot. Het slechte nieuws is dat het onderwijs in Nederland voor de zwakke en de talentvolle leerlingen tekortschiet. Heel veel leerlingen verlaat het onderwijs vroegtijdig en 7 % van de schoolverlaters verlaat de school als analfabeet. Nederland slaagt er niet in om meer studenten in de bèta-vakken te krijgen.

D66 kan niet om het onderwijs heen. Goed onderwijs speelt een cruciale rol in de samenleving. D66 is ervan overtuigd dat onderwijs de sleutel is tot verwezenlijking van de idealen van deze samenleving. Iedereen moet meedoen, jong en oud, wit en zwart, talentvol niet talentvol, gehandicapt en niet gehandicapt. En dat iedereen meedoet is geen vanzelfsprekendheid. Aan D66 de taak om ervoor te zorgen dat iedereen mee kán doen. Alle scholen die bekostigd worden met publiek geld, moeten gelijke maatschappelijke rechten en plichten hebben.

Een goede leraar is belangrijk. Over twee jaar begint de uittocht van leraren; veel leraren gaan dan met pensioen en dat is een ramp voor het onderwijs.

Er wordt naar gestreefd in Nederland het beste onderwijs van Europa te krijgen. Het VMBO is daarbij onmisbaar. 60 % van de leerlingen gaat naar het VMBO. De aantrekkelijkheid van het VMBO moet vergroot worden en het moet een stevige basis worden voor vervolgberoepsonderwijs.

Het onderwijs moet geen eenheidsworst zijn; geen blauwdruk die van bovenaf wordt opgelegd. Er moet ruimte zijn voor vernieuwing.

In de verwezenlijking van deze idealen zal blijvend geïnvesteerd moeten worden. Gelukkig bengelt Nederland niet meer helemaal onderaan de Europese lijst, maar bovenaan staat Nederland nog lang niet.

Ursie Lambrechts eindigt met het volgende citaat uit het pamflet van Boris Dittrich:

“Wij hebben mensen nodig die als zelfstandige, mondige en verantwoordelijke inwoners van dit land samen werken aan nieuwe samenhang. Waarbij ze bouwen op eigen kracht maar de wil hebben elkaar in hun waarde te laten en te ondersteunen”.

Deze woorden verplichten tot daden. Onderwijs speelt hierbij een cruciale rol.

Debatleider:

Er wordt door mensen uit het onderwijs gezegd dat het goed zou zijn als er nu eens vier jaar niets zou worden vernieuwd in het onderwijs, want het gaat eigenlijk zo slecht nog niet. Wat zou u daarvan vinden?

De heer Stevens:

Het woord “vernieuwing” moeten wij snel verlaten, dat heeft geen zin. Er verandert namelijk vrijwel niets. Zo goed gaat het helemaal niet. Het lijkt maar zo.

Het is in scholen voor de meesten zeker aangenaam en gezellig maar het rendement van wat er rondloopt, is erg laag. De belangrijkste verandering zou kunnen zijn, het kantelen van aanbod naar vraag. Je zou dat op de volgende manier kunnen vormgeven. De plaatsen creëren in het onderwijs waar leerlingen de ruimte krijgen (niet de vrijheid!) om te weten waar ze mee bezig zijn, keuzes te maken en zichzelf doelen te stellen. Daar wordt door leerlingen gewerkt en daar wordt de tijd goed gebruikt.

Daar functioneert de leraar ook als leraar en is er geen gezeur over orde. De leerling moet het gevoel hebben dat het zijn school is en dat hij daar mede de verantwoordelijkheid voor draagt.

Debatleider:

Wat zijn de beleidsmaatregelen die u zou treffen als u minister was?

De heer Stevens:

Een buitengewoon consequente politiek naar de basis, naar de werkplek. Het onderwijswerk wordt nu omgeven door een complex van belangen en functionarissen die niet meer dienstig zijn aan het werk zelf. Er moet zoveel mogelijk werk gerelateerd worden aan leerlingen en leraren. De overheid zou marginaal maar wel heel kritisch moeten sturen en toetsen.

Debatleider:

Moet artikel 23 van de grondwet, dat gelijke rechten geeft aan bijzonder onderwijs, worden afgeschaft?

De heer Schuyer:

Artikel 23 moet niet worden afgeschaft, wel gewijzigd. Als de ouders zeggenschap hebben dan moet je ook toestaan dat zij scholen kunnen stichten, maar er zijn wel voorwaarden aan verbonden. Dit betekent dat je artikel 23 zou moeten vernieuwen.

Debatleider:

Er wordt geredeneerd dat de gemeenteraad over de openbare school een te grote bevoegdheid zou hebben?

De heer Schuyer:

Het bestuur van de openbare school is de gemeenteraad. Dat is de laatste jaren overigens sterk aan het verschuiven. D66 heeft er altijd voor gepleit om de overheid op dezelfde manier naar scholen te laten kijken ongeacht de richting.

Debatleider:

In politieke zin is artikel 23 haast altijd een discussie tussen gelovigen en mensen die vinden dat het onderwijs ver van het geloof moet blijven.

Waarom wilt u artikel 23 behouden?

De heer Schuyer:

Als je het afschaft, is bijvoorbeeld 97% van het beroepsonderwijs bijvoorbeeld ook gelijk afgeschaft, want dat is allemaal bijzonder onderwijs. Wat er gewijzigd zou moeten worden is dat je niet een school in een nieuwbouwwijk of in een groeikern al een stempel geeft voordat er ouders zijn.

Debatleider:

Wilt u meer invloed voor leerlingen?

Jan Paternotte:

Leerlingen zijn natuurlijk leerplichtig. Je moet ze beschermen tegen keuzes die anderen voor ze maken. Dus niet een kind op school alleen met die zaken bekend maken die bij een bepaald geloof horen. Een kind zou op school de kans moeten krijgen om een algemeen deel te krijgen, zodat het wel precies te weten komt wat er in andere delen van de samenleving gebeurt. Het onderwijs moet een weerslag zijn van de maatschappij. Een voorbeeld is dat op een aantal christelijke scholen in Zeeland en Noord-Holland het woord "homo" gefilterd moest worden. Dit is iets wat niet door de overheid gefinancierd zou moeten worden.

Debatleider:

Wat was de meest schokkende en de meest positieve waarneming bij het volgen van een VMBO-klas in Amsterdam-West?

Mevrouw Kleijwegt:

Een jaar vooral de ouders bezocht van op één na allemaal allochtone leerlingen. Ik heb dat gedaan omdat bij al het nieuws dat je hoort over Marokkaanse jongens je je afvraagt hoe zit het met de ouders van die kinderen. Waarom laten die ouders nooit iets van zich horen? Ik heb gedacht dat daar een sleutel zou zitten voor de problemen die ons bezighouden. Wat opviel is het isolement van veel van de gezinnen zowel binnen het gezin als naar buiten toe. Men gaat alleen om met de familie. Een treffend voorbeeld vond ik dat van een meisje dat de HAVO volgde en 's avonds moest werken om het geld voor haar boeken te verdienen. De ouders van het meisje waren beiden analfabeet. Hierbij vraag je je af waarom de school geen steun biedt.

Het meest positieve was de taalles die ik elke week heb gevolgd samen met vijftien Marokkaanse vrouwen aan wie ik veel kwijt kon. Van hieruit zou ook een vloeiende lijn kunnen ontstaan naar meer contact tussen de Marokkaanse vrouwen onderling.

Debatleider:

Je schetst een beeld van wat je aangetroffen hebt. Zijn er punten bijvoorbeeld naar aanleiding van het advies van de onderwijsraad waarover je ideeën hebt?

Mevrouw Kleijwegt:

Naast alle andere plannen moeten er ook plannen ontwikkeld worden voor de scholen waar het zo slecht mee gaat. Het gaat niet vanzelf over. In ieder geval zou de bureaucratie verminderd moeten worden. Bijvoorbeeld leerplichtambtenaren inzetten. Ook vanaf groep 1 de leraren ongeveer twee keer per jaar op huisbezoek laten gaan en zaken die van belang zijn laten rapporteren aan de school. De leraar is de persoon waar zowel de ouders als de leerlingen belang bij hebben.

Zaal:

Het stuk van de studiegroep "Vrijheid van onderwijs" doet een stap vooruit en een stap achteruit. Er staat bijvoorbeeld in dat alle scholen toegankelijk moeten zijn voor leerlingen, dus niemand mag worden geweigerd en vervolgens worden er weer uitzonderingen gemaakt. Wij zijn een politieke partij. Wij moeten een standpunt bepalen en richting aangeven. Hoe kan Eddie Schuyer dit verdedigen?

De heer Schuyer:

Wij hebben ervaring met grondwetswijzigingen. Je kan wel zeggen dat je het graag anders zou willen, maar de praktische kant van het verhaal is dat er een tweederde meerderheid moet zijn. Er is ook een principieel gedeelte. D66 heeft altijd gesteld dat de ouders in de school bestuurders moeten zijn. Dan moet je kunnen toestaan dat ouders een school kunnen stichten volgens een richting die je niet welgevallig is. Waar het nu om gaat is dat er een paar scholen zijn, die een bepaalde grondslag hebben en die heel principieel vasthouden, bijvoorbeeld in Kampen, in Zwolle en in de Hoeksewaard. Dit zijn scholen die in hun aannamebeleid altijd trouw zijn gebleven aan een enkelvoudige richting. Scholen die kunnen aantonen dat ze uitsluitend leerlingen aannemen met dezelfde overtuiging als die welke in de grondslag is vastgelegd, worden ongemoeid gelaten.

De heer Paternotte:

In het artikel wordt het weigeren van leerlingen inderdaad genoemd. In de uitwerking betekent het dat een school in principe geen leerlingen weigert tenzij dat structureel gebeurt. Voornamelijk christelijke en joodse scholen weigeren leerlingen. In de praktijk blijkt dat probleemleerlingen door katholieke scholen worden geweigerd op grond van die grondslag. Daarom zeggen wij dat scholen leerlingen

moeten accepteren wanneer zij de grondslag respecteren. Ik zou willen dat scholen progressiever worden. De school heeft nu de mogelijkheid om de verzuiling in stand te houden.

Zaal:

Naar aanleiding van 'Onzichtbare ouders'.

Mijn zoon is van een ROC Midden Nederland verwijderd. Bij navraag bleek dat mijn zoon een andere studierichting wilde kiezen. Het contract werd door de school eenzijdig opgezegd. In dit geval hebben wij als ouders actie ondernomen en na een gesprek een oplossing gevonden. Wij konden actie ondernemen. Wat moeten onzichtbare ouders doen om problemen op te lossen?

Mevrouw Lambrechts:

Veel ouders weten niet hoe te handelen. Vanuit de school zelf moet initiatief worden genomen richting ouders om hen wegwijs te maken.

Debatleider:

Docenten hebben het druk; het wegwijs maken van ouders kost de school veel tijd.

Mevrouw Lambrechts:

Daarin is een rol voor de overheid weggelegd. Wanneer zij ambities heeft moet de school voor de uitvoering van die ambities in staat worden gesteld. Dit betekent niet dat voor elke actie een zak geld moet komen. Voor scholen is het soms te gemakkelijk om niets te doen. Van de overheid en politiek mag echter worden gevraagd goede voorwaarden te scheppen, zodat scholen kunnen doen wat zij moeten doen.

De heer Stevens:

Er is gebrek aan tijd en ruimte. De schoolorganisatie zelf moet zich meer tijd en ruimte gunnen. Zij zijn gestandaardiseerd op route en resultaat. In een dergelijk systeem zijn meer regels nodig voor handhaving. In de agenda van de conector staat wat hij in september moet gaan doen.

Leraren zijn onbereikbaar omdat ze zoveel te doen hebben. Er is een situatie gegroeid waarin niemand meer iets kan buiten hetgeen is geregeld. Terwijl er eigenlijk helemaal niet zoveel moet op dinsdagmiddag om half vijf. Dat kun je zelf regelen.

Debatleider:

Dat is het grote probleem met prestatie-indicatoren. Die hebben de neiging om heilig te worden verklaard. Zijn de indicatoren wel goed vastgesteld? Wanneer taal thuis een probleem is en het op school ook moeizaam gaat, is een prestatie-indicator dan wel een goed middel.

De heer Stevens:

Prestatie-indicatoren kan je niet op hetzelfde moment voor alle kinderen laten gelden. Je zult ruimte moeten scheppen voor individuele kinderen. Iedereen belijdt dat en niemand doet dat. Een kind in groep 3 moet met Kerstmis kunnen lezen; dat kan helemaal niet. Wij veronderstellen dat wij goede dingen doen in onze scholen. Dat is niet het geval. Wij laten erg veel talent liggen doordat wij standaardiseren. Het standaardmodel moet weg.

Zaal:

Welke invloed heb je als ouders op het schoolbestuur en/of de het stichtingsbestuur.

De heer Schuyer:

Dat is een van de dingen die zou moeten veranderen. De school moet worden bestuurd door ouders van leerlingen. De stichtingen of alle dingen die daar omheen hangen van kerken, is iets waar wij niet mee kunnen instemmen.

Debatleider:

In het boek van mevrouw Kleijwegt is het een illusie dat ouders de school besturen.

Mevrouw Kleijwegt:

Dat kan in de school uit mijn boek ook niet.

De heer Schuyer:

Waar het in de kern om gaat is dat er een geloof is dat de overheid een school heeft die niet indoctrineert. Kijk naar de ministers van onderwijs die wij hebben gehad. Zij wilden allemaal wijzigingen in het onderwijs aanbrengen. De middenschool bijvoorbeeld, is er niet gekomen omdat ouders daar tegen waren.

Debatleider:

Het blijft maatwerk. Ouders kunnen niet altijd een positie in de school krijgen.

Zaal:

Op bestaande scholen krijgen ouders het recht om de grondslag te wijzigen. Docenten bepalen het karakter en de stijl van de school.

De heer Schuyer:

U heeft de samenvatting gelezen. Het is van tweeën een. Leraren mogen bepalen hoe de kleur van de school is of de ouders doen dat. Wanneer ouders een sterke stem hebben, passen leerkrachten zich daarbij aan. Soms is dat een sluipend proces.

Zaal:

Bent u niet bang dat alle discussies die moeten worden gevoerd onder de verkeerde vlag worden gevoerd? Artikel 23 is geen belemmering.

De heer Paternotte:

Wij willen artikel 23 wel wijzigen. Het is een artikel dat scholen de mogelijkheid geeft om ander onderwijs aan te bieden dan openbaar onderwijs. Bijzondere scholen hebben hun eigen godsdienstonderwijs en hebben daarnaast de mogelijkheid leerlingen te weigeren. Dit laatste onderdeel willen wij veranderen.

Zaal:

Op welke manier zijn moeders van allochtone kinderen bij het onderzoek betrokken en wat zijn de ideeën om allochtone moeders meer bij de school te betrekken.

Mevrouw Kleijwegt:

Veel moeders zijn betrokken via hun dochters. Veel moeders spreken de taal niet en weet niet waar de school van haar kind staat. De gesprekken verlopen moeizaam. Toch is een contact mogelijk, meestal non-verbaal. Moeders willen graag contact; de stap naar de echte taalles is groot.

Zaal:

Wat bedoelt de heer Paternotte met de term raciaal? Afhankelijk van het antwoord wil ik daar in de wandelgang verder met u over praten. Is die term van u of van de Nederlandse staat?

De heer Paternotte:

De term raciaal staat voor een genetisch correcte samenstelling. In mijn voorbeeld ging het om het feit dat de moeder niet joods is. Ik heb dat niet goed gezegd en wil dit in de wandelgang graag verder met u bespreken.

Zaal:

Het is jammer dat de grondwet niet te wijzigen is in het meer invoeren van openbaar onderwijs. Kinderen komen in een maatschappij waar werkgevers niet mogen discrimineren. Er zou een wettelijke bepaling moeten komen dat scholen ook niet mogen discrimineren naar afkomst.

De heer Schuyer:

Het is duidelijk dat ook het anti-discriminatiebeginsel mogelijkheden aangeeft.

Zaal:

Is het een goede richting om meer vrijheid voor leerkrachten te realiseren (en voor marktwerking)? Zij bepalen de meerwaarde van de school en ouders krijgen meer kennis en invloed. Wanneer het op die manier wordt ingericht kan de bureaucratie worden teruggedrongen. Er is de afgelopen tien jaar wel meer geld naar onderwijs gegaan maar geen cent naar het primaire proces.

De heer Stevens:

Leerkrachten hebben meer vrijheid dan zij denken. Het is een kwestie van schoolorganisatie. Onderwijs zou ik niet uitsluitend aan leerkrachten overlaten; het is een zaak van leerling en leerkracht.

Zaal:

Scholen nemen vaak in een laat stadium contact op met ouders wanneer er iets mis dreigt te gaan met kinderen. Zou dat komen omdat de scholen in het voortgezet onderwijs te groot zijn. Ik stel voor om fusies terug te draaien en weer gewone kleine scholen te hebben waar de leerkracht de leerling kent. Dat zou ook voor allochtone leerlingen en hun ouders veel beter zijn.

Mevrouw Kleijwegt:

Het probleem dat leerkrachten te laat aan de bel trekken speelt in alle scholen. De bureaucratie is ook een groot probleem. De vereenzaming van ouders in vereenzaamde buurten speelt ook een rol. Het is een probleem van deze tijd dat moet worden opgelost. Is de oplossing het verkleinen van scholen? Wanneer er niets gebeurt wordt het nog erger.

De heer Stevens:

De school beoordeelt op prestatie. Wanneer dit niet aan de orde is aan het eind van de rit ben je te laat. De school moet geïnteresseerd zijn in het proces. Alleen op die manier kun je onderprestaties of zorgleerlingen voorkomen.

Zaal:

De opleiding van docenten bestaat voornamelijk uit kennisoverdracht. De vorming van mondige burgers is een onderbelicht aspect.

Mevrouw Lambrechts:

Het rapport over de rol en de kwaliteit van de leerkracht geeft aan dat de Pabo geen goede leerkrachten aflevert. De mismatch is dat 90% van de tijd wordt besteed aan sociale vaardigheden en pedagogie en 10% aan kennisoverdracht. Het is dus doorgeslagen naar de andere kant. Wanneer wij de slag willen maken die wij voorstaan dan moeten wij vroeg beginnen met de aanpak van kinderen met taalachterstand. Vanaf de leeftijd van 2½ jaar dienen taalproblemen in samenwerking met hulpverleners, de leerplichtambtenaar en de gemeente te worden aangepakt met de school in de regio. Ook naar ouders mag niet te vrijblijvend worden opgetreden. De taal dient na een jaar

gesproken te worden. Naast de leerplicht zou er ook een schoolplicht voor ouders moeten zijn om minstens een keer per twee maanden op te school te komen en zich te oriënteren.

TOELICHTING OBLIGATIE-UITGIFTE

De heer Wolffensperger:

D66 heeft een nieuw pand gekocht. Ziet u dat als rotsvast vertrouwen in de partij. De Laan van Meerdervoort is op stand. De verhuizing heeft al plaatsgevonden; er waren slechts enkele aanpassingen noodzakelijk ingevolge de Arbo-wet. Het pand is betaald uit de opbrengst van het oude pand en een lening van de partij D66. Het resterende bedrag ad € 250.000,- wordt niet geleend bij een bank maar van de leden. Een formulier daarvoor heeft u ontvangen bij de congresstukken. Er kunnen obligaties worden gekocht van € 250. Op vragen die u heeft, geef ik vast het antwoord. Is dit een solide belegging? Ja, dit is een solide belegging met een rendement van 0%. Mag ik meer dan één obligatie kopen? Ja, dat wordt zelfs aangemoedigd. Is de niet genoten rente aftrekbaar voor de vennootschapsbelasting? Raadpleeg uw belastingadviseur. Op de achterkant van het formulier kunt u uw handtekening zetten; hiervan wordt een tegeltje gemaakt dat in de hal in het nieuwe pand wordt opgehangen. Steun D66 wanneer u daartoe in staat bent. Het is het beste bewijs van het geven van uw vertrouwen. Tenslotte vraag ik iemand van de voorste rij symbolisch de eerste handtekening te plaatsen. Lousewies van der Laan zet de eerste handtekening.

SPEECH WAARNEMEND PARTIJVOORZITTER

De heer Robbers:

Democraten,

We zijn weer aan het werk.

Dit is een gewoon, lang geleden al gepland congres, met als hoofdonderwerp onderwijs – want daar hebben we bij de verkiezingen op ingezet en er wordt van D66 in het land iets verwacht. Drie keer heeft de partijdiscussie op congressen (waarvan twee buitengewone extra congressen) zich geconcentreerd op de respectievelijke vraag: moeten we, horen we en blijven we in het kabinet? Voor zover het daarover tot stemming is gekomen, was het antwoord telkens (met meer of minder bedenkingen, maar toch): ja. Als partij hebben we telkens met een stevige meerderheid het vertrouwen aan onze vertegenwoordigers gegeven. Op dit congres staat dan ook voor het eerst in deze regeringsperiode geen motie op de agenda, waarin de discussie daarover wordt heropend. Onze aandacht is door iets anders gevangen: onze toekomst als partij, de inhoud, waar we voor staan en waarmee we ons als duidelijke beweging van gelijkgezinden willen neerzetten.

De gang van zaken op congressen heeft ook flink ter discussie gestaan, vooral onder de bestuurders binnen de partij. Te veel ingediende moties kwamen niet aan behandeling toe. De ene keer omdat er gewoon te weinig tijd voor was gereserveerd, een andere keer omdat die ene cruciale beslissing alle aandacht kreeg.

Het eerste was een fout, die hersteld kan worden. Dank voor alle suggesties voor verbetering van de werkwijze – alles is bestudeerd en afgewogen.

Het tweede was feitelijk niet te voorkomen, en eigenlijk zelfs geheel te voorzien, maar leverde toch een onbevredigend gevoel op.

Het landelijk bestuur heeft dat niet in een ragfijn spel van subtiele manipulatie (of zoals sommigen het zagen als een bulldozer) uitgestippeld – wat in beide gevallen een buitengewone prestatie geweest zou zijn, in een zaal vol D66'ers – nee, het landelijk bestuur heeft geprobeerd er alles aan te doen, een dergelijke ongewilde en ongewenste afhandeling van de agenda niet meer te laten gebeuren. Dit congres moet dat laten zien, we zetten hoog in.

We zijn dus weer aan het werk.

Het pamflet, dat Boris Dittrich de partij vorige maand toezegde (toen noemde hij het nog “een brief”) is deze week bij alle partijleden in de brievenbus gevallen. Boris heeft zijn nek uitgestoken, en op de vraag “voor wat voor soort ideeën wil je gaan?” niet de bal teruggekaatst: wat denk je zelf?, maar een duidelijk antwoord gegeven – en de eerste reacties leverden veel herkenning en bijval op, binnen de partij en buiten de partij.

Het landelijk bestuur was geprepareerd en heeft direct gereageerd: daar gaan we het over hebben. Dat gaat de partij in, de partij door. Dit is inspiratie, hier ligt de inhoudelijke basis voor een breed gedragen en innerlijk aanvaarde gemeenschappelijke visie.

Daarom heeft het landelijk bestuur onmiddellijk zijn eigen rol opgepakt, en een discussieroute uitgezet naar het najaarscongres. Vanaf maandag zullen de bestaande discussieplatforms: duurzame ontwikkeling, internationale veiligheid en defensie, internationale zaken, kenniseconomie en

volksgezondheid, met het pamflet aan de slag gaan. Maar het is heel goed denkbaar dat er rond andere thema's waarover het pamflet spreekt, nieuwe (tijdelijke?) platforms van start gaan. En we roepen afdelingen en regio's op debatavonden te organiseren en de discussie ook met niet-partijleden, betrokkenen en deskundigen te voeren. En we komen meedoen aan die debatten: kamerleden, bewindspersonen en landelijk bestuur, zoals we ook de laatste weken veel afdelingen en regiovergaderingen hebben bezocht. We hebben nu iets in handen om die debatten concreet te voeren. En we hebben een beetje haast. Vanuit "Den Haag" zal nog voor de zomervakantie en direct daarna een of meer grotere debatbijeenkomsten in het land worden georganiseerd.

Het landelijk bestuur wil daarnaast graag de mogelijkheid realiseren van een of enkele open fora op de website om de discussie te stimuleren. Dat vraagt zorgvuldige aanpak, want bij zo'n open forum kan van alles worden gedebiteerd, terwijl iedereen over onze schouders kan meelesen. Dus zonder het debat te sturen moet er wel voor gewaakt worden dat er onheuse teksten de D66-website opgaan.

Boris heeft het een pamflet genoemd. Het is geen mini-verkiezingsprogramma of manifest. Dat kan het wel worden: een kleine projectgroep zal uit alle debatten commentaar en materiaal verzamelen. En dat kan dan naar twee resultaten leiden: aan de ene kant een tot manifest gegroeid pamflet dat op 5 november in Delft op congres 82 kan worden aanvaard als document van de partij. En bijvoorbeeld een krachtig tien puntenprogramma aan de andere kant. Materiaal voor verkiezingsprogramma's, ook in de gemeenten en materiaal voor de partykit, de markten en campagneactiviteiten.

Want daar werken we vanaf vandaag naar toe. Als beweging en partij tegelijk, met brutale en radicale ideeën in het hoofd en in de hand en met een herkenbaar progressief, sociaal-liberaal gezicht. Herkenbaar, overal, waar je ze tegenkomt die D66-ers. Niet alleen aan de etiketten, de logo's en de vlaggen, maar ook aan de gemeenschappelijkheid van een visie op de toekomst. Om die gemeenschappelijke uitstraling zijn ze lid geworden overal in het land, van de Jonge Democraten of van D66 – en daarmee ook van de lokale afdelingen. We zijn blij met die veelal jonge nieuwe leden. En we willen dat ze net als wij trots kunnen zijn op onze beweging. Dat kan alleen als we als trouwe, oudere leden met hun blikrichting gaan meekijken, namelijk de toekomst in.

De agenda van dit congres bewijst het: we zijn weer aan het werk. De fractie en de bewindsliden zijn aan het werk in overeenstemming met het vertrouwen dat de partij hen vorige maand opnieuw gegeven heeft. Nu de partijleden zelf ook, in alle afdelingen en regio's. Teleurstellingen voorbij, moedeloosheid te boven en de onderlinge verschillen van mening uitgevochten. Met ongenoegen kun je de oorlog niet winnen, laat staan de steun van kiezers in de peilingen. Kiezers houden niet van merkbare interne tegenstellingen in een partij. Ze zien heel goed het verschil met debat over politieke vragen. En ze zien graag duidelijke gezichten.

In de geest die vorig najaar in de Achterhoek en Overijssel rondwaarde, waar in alle gemeenten tussen de vijf en zeven procent werd gehaald bij echte verkiezingen, dit dwars tegen alle peilingen in.

Er is weer een wereld te winnen.

BEHANDELING WIJZIGINGSVOORSTELLEN STATUTEN EN HUISHOUDELIJK REGLEMENT

De dagvoorzitter vraagt moties die alsnog zijn ingetrokken te melden voordat de behandeling van de wijzigingsvoorstellen begint.

Hierna volgt een wijziging in de behandeling van de agendapunten.

Na de themabijeenkomsten zou worden begonnen met de politieke vragenronde. De congresleiding en het landelijk bestuur hebben besloten de behandeling van de algemene moties en de politieke moties direct na het plenaire deel te behandelen. De politieke vragenronde komt daarna en wordt besloten met een terugkoppeling van de themabijeenkomsten, de uitslag van de stemmingen en een toespraak van de fractievoorzitter.

Punt van orde uit de zaal: Vanmorgen waren er geen 425 mensen aanwezig en die zijn er nu ook niet. Zij zijn allemaal op een verkeerd spoor gezet; er is namelijk meegedeeld dat er na de toespraken eerst pauze zou zijn. Het voorstel is om dit agendapunt door te schuiven.

De dagvoorzitter erkent de ontstane verwarring. Maatgevend is echter de inschrijving bij de congresbalie. Daaruit kan worden geconcludeerd dat het quorum ruimschoots aanwezig is.

De vergadering wordt vijf minuten geschorst voor het omroepen van het te behandelen agendapunt.

Na heropening van de vergadering deelt de voorzitter opnieuw twee agendawijzigingen mee.

Om 14.25 uur, na de themabijeenkomsten, zullen de vijf redenen om ja te zeggen tegen de Europese grondwet aan de orde worden gesteld, daarna volgen de politieke moties. Na de terugkoppeling uit de themabijeenkomsten volgt de politieke vragenronde.

Het uitreiken van de erepenningen vervalt omdat de laureaten vandaag verhinderd zijn.

BEHANDELING WIJZIGINGSVOORSTELLEN STATUTEN

Agendawijziging

De behandeling zal in een ronde plaatsvinden. Daarna volgt eerste stemming over de statutenwijziging en daarna over het huishoudelijk reglement.

Zaal:

Dit ordevoorstel doet geen recht aan de motie. Ik wil eerst de wijzigingsvoorstellen voor het huishoudelijk reglement behandelen en daarna de wijzigingsvoorstellen voor de statuten.

De heer Dullens (namens de Besluitvormingscommissie):

De statuten staan hoger dan het huishoudelijk reglement. Daarom worden eerst de wijzigingsvoorstellen voor de statuten behandeld. Alle argumenten worden voor het in stemming brengen gewisseld.

S. 5.1 LOKAAL LIDMAATSCHAP

De heer Robbers:

Wij willen zo goed mogelijk vertegenwoordigd en gesteund worden bij onze idealen. Het landelijk bestuur heeft de opdracht bij het vorige congres serieus genomen en uitgewerkt aan u voorgelegd. Tijdens de uitwerking werden wij ons bewust dat de consequenties verder gingen dan het lokaal lidmaatschap alleen als ondersteuning van de activiteiten van de partij. Dat is een goede doelstelling. Het gaat nu niet om het lokaal lidmaatschap op zich; dat is al geregeld. Het gaat er nu om of lokale leden passief kiesrecht kunnen krijgen. Het landelijk bestuur vraagt u in overweging te nemen in hoeverre het echt noodzakelijk is om deze ondersteuning te realiseren. De vraag is 'weet u zeker dat u dit wilt'?

De heer Dujardin:

Ik hoor twijfel bij het bestuur over de oprechtheid van het congres om een goede beslissing te nemen. In Arnhem is duidelijk uitgesproken dat voor lokaal lidmaatschap een brede ondersteuning is. Vooral voor kleinere afdelingen is de meerwaarde dat herkenbare mensen kunnen worden neergezet en men een betere mogelijkheid heeft mensen te binden. Veel kleine afdelingen hebben die steun hard nodig. Wanneer wij lokaal mensen aan ons binden, kunnen zij niet weglopen naar plaatselijke politieke partijen waar op dit moment onze grootste tegenstand zit. Wanneer wij deze mensen aan ons binden, maken wij een goede kans bij de komende gemeenteraadsverkiezingen.

De heer Boonstra:

Wij hebben veel stemmen gehaald omdat duidelijk is gemaakt waar wij voor staan. Er zijn veel mensen die lokaal lid willen worden maar niet van D66. Op de congressite stelt u dat het congres bepaalt, maar hier geeft u het ons ter overweging. Ik voel mij daardoor niet serieus genomen.

De heer Derksen:

Het pamflet spreekt over nieuw elan. Mogen wij niet van de mensen die zich namens D66 kandideren voor afdelingsbestuur of gemeenteraad dat zij volwaardig lid zijn van D66?

Zaal:

Vreemd dat mensen alleen lokaal lid willen zijn en toch actief lid zijn.

Mevrouw Giesken:

Een gemeenteraadslid opereert niet alleen lokaal. Regionale en provinciale bestuurders vormen het netwerk voor en namens D66 en dienen het gemeenteraadslid als voedingsgebied. Regionale leden zijn uit den boze. In Almelo hebben wij een constructie met vrienden van D66; dat werkt heel goed.

De heer Bootsma:

Wij hebben in Leiden ook lokale leden. Die zijn dus niet alleen van belang voor kleine afdelingen. Deze leden brengen ook stemmen mee en moeten dus ook gekozen kunnen worden.

Zaal: Het is raar dat mensen namens D66 in de gemeenteraad zitting nemen en landelijk geen binding hebben.

De heer Eedsing:

Wij zijn niet goed in marketing. Nieuwe solidariteit betekent investeren in en adviseren van mensen. Dat betekent ook de invoering van een volwaardig lidmaatschap om van daaruit die mensen proberen mee te nemen naar een regionaal congres. Het kan als opstap dienen naar een landelijk lidmaatschap.

Mevrouw Maathuis:

De interesse in de landelijke politiek is tanend. Dat is te zien aan de ontwikkeling van plaatselijke politieke partijen. Wanneer een lokaal lid niet wordt toegelaten op de landelijke lijst zal de fractie opgaan in plaatselijke partijen.

Zaal:

Wij hebben lokale leden hard nodig om te kunnen voortbestaan.

De heer Van Kampen:

Na het verhaal van Boris ben ik overtuigd. Daarom moet het organisatorisch mogelijk worden gemaakt dat mensen lokaal actief kunnen zijn.

De heer Wessels:

Na drie keer komt dit onderwerp weer terug. Ik ben landelijk lid en adviseur aan afdelingen die geen lijst bij elkaar kunnen krijgen vanwege het feit dat er te weinig landelijke leden zijn. Waar zoveel werk is te doen moet men elkaar niet blokkeren.

Mevrouw Houtepen:

Ik heb een positieve indruk van 200 afdelingen die zich melden om mee te doen. Plaatselijke partijen zijn actief om goede D66'ers weg te halen.

De heer Schijvenaars:

Bij lokaal lidmaatschap groei je vanzelf door naar landelijk lidmaatschap.

De heer Robbers:

Congres, het is duidelijk dat er aan zoveel mogelijk verkiezingen moet kunnen worden meegedaan en daarvoor is veel steun nodig van mensen die op de lijst willen staan en dat zijn mensen die in dit geval geen landelijk lid willen zijn.

Maar ik hoor een aantal mensen in de zaal zeggen dat wij steun nodig hebben. Dat is toch iets anders dan ik wil vertegenwoordigd worden door iemand. En dat is de vraag die nu ter beslissing voorligt.

Men is lid of niet en men heeft rechten of niet. Dat is de keuze waar we voor staan. Ik heb vroeger altijd begrepen dat de opdracht en het mandaat van de partij om de partij te vertegenwoordigen het resultaat van het verworven vertrouwen was dat je van de partij had gekregen. Ik geef u die overwegingen nogmaals mee. Wij staan echt duidelijk voor onze mening dat het beter is als de partij het niet op die algemene manier mogelijk maakt.

Neem uw beslissing, het is uw zaak.

De heer Dujardin:

Ik ben blij dat ik veel steun heb gehoord in de zaal. Mensen zeggen als je lid wordt, moet je ook maar gelijk landelijk lid worden want het is gek als je dat alleen maar lokaal doet. Maar er zijn mensen die zich op lokaal niveau ten dienste stellen aan de partij en daadwerkelijk aangeven dat als ze op plaatselijk niveau met hart en ziel bezig zijn, op dat moment geen enkele interesse hebben om op landelijk niveau te willen. Dus stem tegen het eerste en voor het tweede.

De heer Bleumink:

Er is tweederde meerderheid noodzakelijk voor het aannemen van het eerste voorstel.

In stemming is S 5.1, lokaal lidmaatschap (voorstel van het landelijk bestuur).

Uitslag stemming: verworpen.

Vervolgens wordt overgegaan naar de stemming voor het lokaal lidmaatschap; uitvoering van het verzoek van het congres.

Uitslag stemming: aangenomen.

De heer Bleumink stelt voor om in één besluit alle overige wijzigingsvoorstellen Statuten en huishoudelijk reglement goed te keuren. Uitslag stemming: aangenomen.

De behandeling van de wijzigingsvoorstellen van de statuten en het huishoudelijk reglement is afgerond.

Vijf redenen om JA te zeggen tegen de Europese grondwet**Mevrouw In 't Veld:**

Ik ga u eens flink de waarheid zeggen over Europa, want in de afgelopen weken heb ik veel onzin gehoord over Europa: Europa wordt een machtsbeluste superstaat, de sociale zekerheid wordt afgebroken, onze Nederlandse identiteit verdwijnt en met een "Nee-stem" kunnen we Balkenende wippen of de euro afschaffen, en zelfs: met deze grondwet wordt Europa gemilitariseerd. Als je tenslotte naar Geert Wilders luistert zou je bijna gaan denken dat met de Europese grondwet ook meteen de sharia wordt ingevoerd.

Het debat over Europa wordt beheerst door angst en cynisme. Europa wordt door veel mensen als een bedreiging gezien, of op zijn best als een noodzakelijk kwaad. Zelfs de voorstemmers werven met negatieve argumenten zoals: "met de grondwet kunnen we Brussel beter buiten de deur houden". Met dit soort cynisme gaan we echt geen grote daden verrichten. De afgelopen jaren hebben nationale politici Europa óf genegeerd, óf afgekraakt. En dan zijn ze heel verbaasd als de Nederlandse bevolking massaal sceptisch is over Europa.

Het wordt tijd voor een beetje nuchterheid en realiteitszin in het debat. De waarheid is dat Europa een ongekend succesverhaal is. Europa is zestig jaar geleden verrezen uit de as van de haat, intolerantie en geweld. Nog nooit eerder in de geschiedenis zijn mensen geslaagd in zo'n gigantisch project van vrijheid, democratie, mensenrechten, gelijkheid, solidariteit en welvaart. Het beste bewijs is de enorme aantrekkingskracht en de voorbeeldfunctie van het Europese model: iedereen wil erbij horen.

De Europese waarden hebben zich verbreid als een olievlek over Europa en vinden ook steeds meer navolging in andere werelddelen.

Voor mij is Europa een belofte, hoop. Europa is de toekomst! Ik wil daar deel van uitmaken en mede die toekomst bepalen. Er midden in, niet vanaf de zijlijn. Met een overtuigend "Ja" plaatst Nederland zich weer in het hart van Europa, met een open blik op de wereld en vol zelfvertrouwen.

D66 is partij van de toekomst en van de vernieuwing en Europa is die toekomst. De wereld is ingrijpend veranderd sinds de oprichting van de Europese Gemeenschap in de jaren vijftig. De wereld biedt nieuwe uitdagingen en vraagstukken en Europa moet in staat worden gesteld om daarop een antwoord te geven. De grondwet maakt Europa klaar voor die toekomst. De grondwet legt glashelder uit waar Europa over gaat: vrijheid, welvaart, solidariteit en gemeenschapszin, duurzaamheid en een hoge kwaliteit van het bestaan. Dat verliezen we bij het debat nog wel eens uit het oog en het mag best onderstreept worden.

Eigenlijk is Europa het sociaal-liberale project bij uitstek: Europa staat voor fundamentele rechten, en de vrijheid van elk mens om zich naar eigen inzicht te ontwikkelen. Democraten, Europa is zo verschrikkelijk de moeite waard om voor te knokken en deze grondwet staat voor zoveel immateriële waarden. Het bestuur van de Europese Unie was al lang aan een opknapple toe. D66 pleit al jaren voor meer democratie, meer transparantie en meer invloed van de burgers.

Met de grondwet wordt de Europese Unie een echte politieke unie met een volwaardige parlementaire democratie. De burgers kunnen zelf de politieke koers van de unie gaan bepalen. De Raad gaat, zoals dat in elke normale democratie het geval is, in het openbaar vergaderen. Nationale parlementariërs kunnen aan de "noodrem" trekken als Europese wetten te diep ingrijpen in nationale zaken.

Overigens hoop ik dat nationale parlementariërs niet alleen aan de noodrem gaan trekken, maar ook positief en pro-actief gaan meedenken over de koers van Europa. Ook na 1 juni! Ik weet dat ik op onze parlementariërs kan rekenen.

De grondwet zorgt dat de stem van elke burger telt en dat grote en kleine landen als gelijkwaardige partners optrekken. Maar Europa is geen verzameling van vijftientig nationale meningen: Europa bestaat ook uit diverse politieke meningen en levensovertuigingen. Links, rechts, progressief en conservatief werken over de grenzen samen en zoeken geestverwanten uit andere landen. Het versterkte Europese Parlement wordt de publieke arena voor debat en meningsvorming. Hoe Europese parlementaire democratie kan werken hebben we overtuigend laten zien in de kwestie Buttiglione. De grondwet geeft Europa een eigen stem in de wereld. Met een eigen buitenlands beleid en een minister van Buitenlandse Zaken hoeft Europa niet meer machteloos van de zijlijn toe te kijken hoe de Balkan in brand staat, of passief af te wachten hoe de Verenigde Staten besluiten over oorlog en vrede. Democraten, dat is geen militarisering van Europa – zoals sommige tegenstanders beweren – dat is: onze verantwoordelijkheid nemen in de wereld.

Er is geen reden om bang te zijn voor verlies van onze identiteit. Integendeel, Nederland heeft Europa veel te bieden. Nederland moet als mede-oprichter van de Europese Gemeenschap weer zelfbewust een gidsrol vervullen in het vormgeven van Europa. Alleen met een "ja" kan Nederland daadwerkelijk invloed uitoefenen in Europa. Is dit dus mijn droom-grondwet? Nee, natuurlijk had de grondwet er anders uit gezien als ik hem zelf had mogen schrijven. In mijn ideale grondwet zouden alle veto's zijn afgeschaft, zou de door het volk gekozen voorzitter van de Europese Commissie, het gezicht van de Unie worden, en zouden individuele eurocommissarissen naar huis kunnen worden gestuurd.

Bovendien zou de grondwet een bondig en leesbaar document zijn. Deze grondwet is een compromis. Maar wel een compromis dat in een open politiek debat tot stand is gekomen. Het feit dat wij Europeanen in staat zijn om door debat tot dergelijke compromissen te komen is op zichzelf al een bewijs van de kracht van de Europese eenwording.

Ik ben blij met Europa.

Ik ben trots Europeaan te zijn.

En ik stem op 1 juni dan ook zonder aarzelen "ja" voor de Europese grondwet!

Mevrouw Van der Laan:

Democraten, hier staat een zeer tevreden mens.

Voor het eerst is er in Nederland eindelijk een debat losgebarsten over Europa. En dat allemaal omdat er op 1 juni 2005, ook voor het eerst, een referendum komt.

Voor het eerst is er straks ook de kans om Europa echt te gaan verbeteren, als de grondwet wordt aangenomen. En dat is niet niks. Er gaan een paar oude D66-wensen in vervulling. Europa wordt democratischer, slagvaardiger en beter betrokken bij de besluitvorming.

Wat zijn de voorbeelden van voordelen van de Europese grondwet:

1. Europa wordt democratischer

40 % van de begroting (de landbouwsubsidie) valt niet onder democratische controle. Momenteel ongeveer 1 miljard euro per jaar aan belastingen. Op dit moment kan hieraan noch vanuit het Europese Parlement, noch vanuit de Tweede Kamer iets worden gedaan. Dat wordt geregeld in de besloten achterkamertjes van de landbouwministers. Als de grondwet er straks komt, kunnen wij er wel wat aan doen. Of het dan gaat veranderen, kan ik niet garanderen, maar het komt dan onder de controle van het Europees Parlement en dan kan Sophie in 't Veld ermee aan de slag.

2. Europa wordt slagvaardiger

We zien dat criminelen heel makkelijk over de grens kunnen werken. Probeer nu maar eens een huiszoeking te regelen in Frankrijk en dan op zo'n manier dat het bewijsmateriaal ook te gebruiken is voor de Nederlandse rechtbank. Nu lukt het niet om die samenwerking tussen politie en justitie rond te krijgen. Straks met de grondwet kan er aan de slag worden gegaan om bepaalde criminelen wel te pakken.

3. Europa wordt beter betrokken bij de Europese besluitvorming

Er komt een zogenaamde "gele-kaart-procedure". Als Europa met iets komt, waarvan het Nederlandse parlement zegt dat kunnen wij beter, dan kunnen wij samen met onze collega's dit proberen tegen te houden. Bijvoorbeeld de commissaris voor de volksgezondheid heeft bedacht dat het roken in restaurants aan banden gelegd moet worden. Inhoudelijk ben ik dat met hem eens, alleen de vraag of Europa zich daarmee moet bemoeien is onzinnig. Dit kan nationaal geregeld worden of op lokaal niveau. Dit zou een moment zijn om een gele kaart te trekken.

De grondwet maakt ook duidelijk waar Europa zich niet mee mag bemoeien. Niet met onze sociale zekerheid, niet met onze volksgezondheid en niet met ons onderwijs. Europa moet ook afblijven van ons homohuwelijk, drugsbeleid en euthanasiebeleid.

Er is te zien dat deze onderwerpen in andere landen navolging vinden. Veel omringende landen zijn bijvoorbeeld naar Maastricht gekomen onlangs om iets te leren van het Nederlandse drugsbeleid.

Wat betreft de campagne krijg ik de indruk dat sommigen in het ja-kamp nog steeds een beetje in de verdediging zitten. Laat het nee-kamp maar uitleggen waarom Europa nu zo goed is en waarom er niets veranderd moet worden.

Op 1 juni 2005 gaan mensen met hun verstand kiezen. Momenteel denkt 60 % van de Nederlanders dat hun stem er niet toe doet. Dat is onjuist. Want als de opkomst minimaal 30 % is dan wordt het een bindend referendum, je stem telt echt mee. Alle kabinetsleden en ook mevrouw Verdonk zouden dat nog eens een keer goed moeten uitleggen.

Democraten, wij hebben nog anderhalve week om alles goed duidelijk te maken en verder te gaan met de campagne. Als je tegen stemt dan verandert er dus niets en blijven we doormodderen met Europa zoals het nu is. D66 heeft de ambitie om Europa sterker te maken en stemt daarom voor de grondwet.

Algemene politieke moties

- Uit congres 80
- Uit congres 80A
- Ingediend voor congres 81

De eerste motie: 80.0022

Onderwerp: Open onderwijs

Indiener: John Wijsmuller

Woordvoerder: **John Wijsmuller:**

Deze motie voor open onderwijs gaat een stap verder dan onze studiegroep voor vrijheid van onderwijs. Het hoofdlijnenakkoord voor dit kabinet vraagt maar eist niet de acceptatie van leerlingen. De tijd is nu meer dan rijp om nog eens naar artikel 23 van de grondwet te kijken.

Zo lang we artikel 23 niet kunnen schrappen moeten we in ieder geval discriminatie en indoctrinatie in het onderwijs verbieden. Daarom vragen wij de fractie een initiatiefvoorstel in het parlement te verdedigen met een acceptatieplicht van alle leerlingen. Hierin is algemeen vormend onderwijs

voorgeschreven dat erop gericht is mensen af te leveren die in staat zijn en bereid zijn om met anderen in vrede samen te leven.

De heer Hoekema:

Het indienen van een initiatiefvoorstel is nogal een vergaande stap. Het landelijk bestuur heeft sympathie voor het idee van acceptatieplicht en algemeen vormend onderwijs. Wij vragen ons wel af of het open-eind-prijskaartje van een paar miljard niet te veel gevraagd is maar het landelijk bestuur staat overwegend welwillend tegenover de motie.

Zaal:

Deze motie levert een bijdrage aan de oplossing van de problematiek van de zwarte scholen. Turkse kinderen weigeren op een katholieke school mag niet meer voorkomen in Nederland.

Mevrouw Lambrechts:

Ik ben ferm voorstander van een acceptatieplicht. Ik hoop dat het congres deze motie aanneemt.

Stemming:

Uitslag stemming: motie 80.0022 is aangenomen

Motie 80.0023 is ingetrokken

De tweede motie: 80.0024

Onderwerp: Bèta-opleidingen

Indieners: Friesland, RV

Woordvoerders: Peter Dral/Dirk van den Berg:

De motie die nu aan de orde is, doet een beroep op D66 als groot ontwikkelaar van de kenniseconomie. Wij moeten voldoende bèta-opgeleiden hebben, echter er zit een blanco in de vooropleiding. Voor 2007 dreigt een drastische vermindering van het aantal verplichte lessen. Op die manier wordt de aansluiting vanuit HAVO en VWO onvoldoende gerealiseerd met als gevolg een verdere teruggang van studenten in de richtingen natuurkunde, scheikunde, wiskunde, enzovoort.

De heer Hoekema (landelijk bestuur):

Ons voornaamste motief om deze motie te ontraden is dat het wel diep ingrijpt in de details van de organisatie van het voortgezet onderwijs en wij vinden de bemoeienis met profielen wat ver gaan. Dit juist nu wij bezig zijn om hiermee wat ruimhartiger om te gaan en niet alles tot achter de komma vast te leggen.

Zaal:

Als je bèta-vakken niet via de bèta-uren kunt geven kan het misschien wel in de geschiedenis-uren.

Zaal:

De afgelopen tien jaar is het niveau van de studenten naar beneden gegaan. Het is misschien beter om VWO-4 studenten de keuze voor exact of niet-exact te laten maken, maar dit is een goede motie. Het is niet te diep ingrijpen zoals het landelijk bestuur zegt.

Zaal:

Ik hoop dat het landelijk bestuur zich wel achter de komma gaat bezighouden met het onderwijs. Die keuze is heel belangrijk voor onze kenniseconomie. Als wij natuurkunde aan de kant gaan zetten, hebben we straks niets.

Zaal:

Nederland wil zich profileren als innovatieland. Dit heeft ook te maken met natuurwetenschappen. Het is te gek voor woorden dat de overheid zich niet bemoeit met het lespakket, terwijl voor iedereen duidelijk is welke vakken van belang zijn voor de toekomst van ons land en de toekomst van de wereld. De motie dient van harte gesteund te worden.

Mevrouw Borst:

Het is heel belangrijk je te bemoeien met de vakken. Het belang zit ver voor de komma. Er is een stevig aantal uren nodig om je de kennis voor deze vakken eigen te maken. Je kunt nooit een debat over milieu volgen zonder kennis van de bèta-vakken. Ik vind dit een motie die van harte ondersteund moet worden.

Zaal:

Als docent sterrenkunde vind ik dat de motie gesteund moet worden.

Zaal:

Wat mij betreft is deze motie terecht. Het is jammer dat de motie maar een deel behandelt. Natuur- en scheikunde uitbreiden, maar ten koste waarvan? Er zouden voor meer vakken extra uren moeten komen.

Zaal:

Voor alle vakken zou de lat hoger gelegd moeten worden. Er zijn leerlingen die het Nederlands niet goed beheersen en daarom niet goed kunnen lezen.

Zaal:

Een aantal jaren geleden een manifest aangeboden in de Tweede Kamer. Wiskunde en Nederlands is toen al vooropgezet om daarmee te beginnen. Als het woordje "vooral" uit de tekst van de motie wordt geschrapt zou worden, zou ik achter de motie staan.

Zaal:

Ik zal de motie steunen maar kenniseconomie bevat meer.

Zaal:

Ik ben het ermee eens dat de bèta-vakken veel meer de nadruk moet krijgen. Maar er zijn ook mensen die absoluut niet goed zijn in die vakken; voor hen zou er een MMS-achtig profiel bij moeten komen.

Mevrouw Lambrechts:

Wat mij betreft steunt u deze motie niet, want er zit ook een probleem bij de vakken geschiedenis en maatschappijleer. Voor deze vakken is er eveneens veel behoefte aan meer uren.

De heer Hoekema (landelijk bestuur):

Er moet eigenlijk gesproken worden over de hele studielast. Natuurlijk vindt het landelijk bestuur de bèta-vakken belangrijk maar wij willen niet één element eruit halen en alleen maar dit gedeelte benadrukken.

Indiener: Laten wij bij de facultatieve vakken een paar lessen weghalen en deze naar de bèta-vakken brengen.

Stemming:

Uitslag stemming: motie 80.0024 is aangenomen.

ALGEMENE POLITIEKE MOTIES

Uit congres 80

Motie 80.0027 Zorgpremies eerlijk delen

De indiener van deze motie is niet aanwezig.

De heer Hoekema:

Wilt u nooit meer zo'n motie indienen ondanks het feit dat hij sympathieke elementen bevat en grote zorg voor de minima. Er is behoefte aan advies bij de fractie om de tekst langs de wetgeving te leggen. Bij afwezigheid van de heer Van den Ham laat het landelijk bestuur het oordeel aan de zaal. Uitslag stemming: de motie wordt verworpen.

Motie 80.0028 Salarisgrens topbestuurders publieke sector

De heer Van Buiten: Deze motie van vorig jaar wordt met de dag actueler. Het is ook in lijn met wat D66 altijd heeft verwoord. Enerzijds gaat het om de begrenzing van salarissen en anderzijds wil de motie ook aangeven dat organisaties die gefinancierd willen worden uit het belastinggeld zich te houden hebben aan de salarissen uit de publieke sector.

De heer Hoekema:

Er is veel commotie over salarissen. Een nieuw element is dat het kabinet wel met wetgeving is gekomen. Toch wordt de motie door het landelijk bestuur ontraden. De reden daarvoor is het laten melden van de overschrijdingen door de bewindsman aan een parlementaire commissie.

De heer Van Buiten:

Die laatste conclusie wordt geschrapt.

Zowel de besluitvormingscommissie als het landelijk bestuur stemmen in met de wijziging.

Uitslag stemming: de motie wordt aangenomen.

Motie 80.0033 Gevangeniswezen

De indiener van deze motie is niet aanwezig.

De motie is overgenomen.

Uitslag stemming: de motie wordt aangenomen.

Motie 80.0055

Selectieve groei en krimp

Deze motie is ingetrokken.

Motie 80.0056 Resultaatsverplichting voor onderzoek- en ontwikkelingsbeleid

De heer Feenstra:

Deze motie is gewijzigd ten opzichte van de in Arnhem ingediende motie. Dit is met het Landelijk Bestuur besproken en ik had begrepen dat de motie was overgenomen.

De heer Hoekema:

Het is een sympathieke motie; het vierde streepje bij de overwegingen roept vraagtekens op.

De heer Feenstra:

Dat deel van de motie wordt ingetrokken.

De heer Langenberg:

De 3% grens is vreemd. Waarom moet een bepaald percentage als ideaal worden gesteld en waarom is dat dan 3%.

Uitslag stemming: de motie wordt aangenomen.

Motie 80.0059 Afschaffing monarchie in Nederland

De heer Schijvenaars:

Het koningshuis neemt een belangrijke positie in zonder vorm van democratie. Daarom wordt gevraagd om een democratisch gekozen regeringsleider en het afschaffen van de monarchie.

De heer Hoekema:

Dit onderwerp keert jaarlijks terug op onze congressen. Het congres beslist.

Zaal:

In een ideale wereld ben ik het eens met deze motie. Omdat de wereld niet ideaal is kies ik toch maar voor een monarchie.

De heer Scholtes:

Ik begrijp de redenering en pleit voor het Zweedse model. Een koningin is iets anders dan een regeringsleider.

Zaal:

Laat de monarchie bestaan. De koningin is als geen ander in staat bruggen te slaan. Laten wij de koningin gebruiken als instrument om mensen bij elkaar te brengen.

Zaal:

Draag de koningin voor als presidentskandidaat. Een democratische partij als D66 zou niet moeten kunnen leven met zoiets ondemocratisch als een monarchie.

De heer Fokker:

Deze motie is ondemocratisch. Ik pleit voor het Zweedse model. Laten wij blij zijn met een staatshoofd dat los staat van de politiek en niet elke vier jaar verandert met de waan van de dag.

Zaal:

Het is schandalig dat je als D66 niet echt durft te staan voor democratie. Je kunt het ook niet echt meer verkopen in Europa. Ik begrijp dat er voorstanders zijn van het Zweedse model maar misschien begint het met het doen van een duidelijke uitspraak dat politieke macht niet thuishoort bij de koningin.

De heer Derksen:

Ik ben blij dat wij een traditionele partij zijn en we hier elk jaar een motie over hebben. Ik vind het vreemd om de afschaffing van de monarchie een kroonjuweel te noemen.

De heer Bolte:

Ik raad de motie af. Wij hebben een aantal symbolen die dit land bij elkaar houden. We hebben de vlag, het voetbal en de koningin. Zij binden ons en het leuke is dat je er niets over hebt te zeggen en zij niet over ons.

Zaal:

Een gekozen minister-president zou een stap in de goede richting zijn; dan kunnen we daarna altijd nog bedenken wat wij met de gekroonde hoofden doen.

Zaal:

Als een regeringspartij deze motie aanneemt, meldt het journaal dat vanavond. Maar hebben wij geen beter PR-beleid?

Zaal:

De fractie is voorstander van een gekozen minister-president, wanneer het gaat over de koningin. Haar politieke macht is niet democratisch. Het blijven herhalen van het D66-standpunt draagt meer bij aan het laten verdwijnen van de monarchie dan deze motie.

Zaal:

In Zwitserland bestaat een roulerend systeem van presidenten waarbij de grotere partijen jaarlijks een president aanleveren en de kleinere partijen er een kiezen. Ik wil dit meenemen voor volgend jaar.

Zaal:

Ik sluit mij bij de vorige spreker aan. Dit voorstel gaat te ver. De staatsrechtelijke functies van het staatshoofd moeten worden verbeterd. Het samenbindende argument telt zwaar.

Zaal:

Het is naïef om te denken dat de koningin geen politieke macht heeft. Het is afhankelijk van het individu. Een democratische partij zoals D66 moet juist voor deze motie stemmen, want daarmee geef je een signaal af om wellicht uiteindelijk richting het Zweedse model te gaan. Dat is wat veel Nederlanders, al het erop aankomt, toch wel willen.

Zaal:

Erfopvolging voor functies is per definitie niet democratisch. Deze motie is ondoordacht en ongefundeerd. Kom volgende keer met een doordachte motie ter verbetering van ons staatshoofd en ons politieke bestel.

De heer Schijvenaars:

Ik wil dat de motie in stemming wordt gebracht en in het volgende congres zou er een debat over deze kwestie moeten zijn.

Uitslag stemming: de motie wordt verworpen.

Politieke moties uit congres 80a

Motie 80A.2018 Concrete resultaten op bestuurlijke vernieuwing

De motie is overgenomen.

Motie 80A.2023 Initiatiefvoorstellen

De motie is overgenomen.

Motie 80A.2027 Uitwerking inhoudelijke agenda D66

De motie is overgenomen.

Politieke moties ingediend voor congres 81

Motie 81.2001 Rechtspositie asielzoekers

De motie is overgenomen.

Motie 81.2002 Pardon voor 26000 asielzoekers

De heer Hijgenaars:

In de discussie over de 26000 uitgeprocedeerde asielzoekers wordt bijna vergeten dat het mensen zijn. D66 was en is voorstander van humaan en verstandig asielbeleid. Feitelijk is een generaal pardon niet meer mogelijk. Deze motie vraagt om iets te doen voor mensen die tussen wal en schip vallen.

De heer Hoekema:

Waarom een motie met een sympathiek idee toch ontraden? Een deel van de verbetering betreft de asielprocedureregeling. Deze morgen heb ik gezegd dat de fractie alles in het werk heeft gesteld om een generaal pardon te regelen. Dat is niet gelukt. Er is geen schijn van kans om de onderhandelingen opnieuw te beginnen. Met alle begrip voor de gevoelens die achter deze motie schuilen, zien wij geen aanleiding de fractie opnieuw om onderhandelingen te vragen.

De heer Stroobach:

Ik wil graag de motie aannemen maar ik ben een realist. De motie die hierna wordt behandeld, geeft meer ruimte. Deze motie lijdt schipbreuk. Breng deze niet in stemming maar de volgende wel.

Zaal:

De motie zelf is inhoudelijk lastig. Nederland heeft deze mensen jaren lang slecht behandeld. Een excuus zou minstens op zijn plaats zijn. Als wij dit mee kunnen geven aan de fractie kan zij hier wellicht iets mee doen.

De heer Laskari:

Bent u er dan voorstander van dat de overblijvende uitgeprocedeerde asielzoekers het land uit worden gezet.

Zaal:

De vorige motie zou problemen met het vreemdelingenrecht oplossen. Deze motie lost het probleem van de 26000 niet op. Als partij moeten wij nogmaals een signaal afgeven.

De heer Van Vuuren:

Er blijven steeds minder asielzoekers over. Voor de 3500 die nu tussen wal en schip vallen, moeten wij een extra inspanning leveren. Een algemeen pardon voor 5000 oorlogsmisdadigers kan natuurlijk niet.

De heer Wessels:

Voor dit dossier heeft de fractie het hart op de goede plaats. Wij moeten ervoor zorgen dat de fractie elke dag een stapje kan zetten zodat er weer een paar honderd asielzoekers met een verblijfsvergunning bijkomen. Met deze motie moet de fractie het hele congres achter zich hebben zodat zij een vuist kan maken richting coalitie en de minister. Dat is waar ik voor ga. Wellicht is dan de motie die hierna komt beter uitvoerbaar.

Mevrouw Lambrechts:

Ik moet u afraden deze motie te ondersteunen. Eerder gestelde vragen voor lagere aantallen zijn ook afgewezen. Op dit moment zijn 10000 dossiers afgehandeld waarvan 40% een verblijfsvergunning

heeft gekregen. Een aantal mensen is ook vrijwillig weggegaan. Wij blijven ons inspannen om op individuele basis dingen voor elkaar te krijgen.

De heer Thijssen:

Los van het getal van 26000 ligt er een algemeen geformuleerde motie. Ik wil advies van de Kamerfractie over de volgende motie en deze achter elkaar in stemming brengen.

De stemcommissie accepteert het voorstel om de volgende motie te behandelen en daarna beide moties achter elkaar in stemming te brengen.

Zaal:

Er bestaat verwarring wie er onder de 26000 vallen. Moeten de moties daar niet op worden aangepast?

De congresvoorzitter vindt dat er consensus is.

De heer Hijgenaar:

Betrek je hart bij de stemming.

Motie 81.2003 Beperkt pardon vluchtelingen oude wet

De heer De Vries:

Een beperkt pardon is pragmatisch en houdt rekening met de politieke realiteit. Oude dossiers die nog steeds niet zijn afgehandeld, krijgen nu een generaal pardon en de vrijkomende middelen worden besteed aan een betere toetsing voor het verblijf van vluchtelingen.

De motie is ondertekend door veel fractie- en bestuursleden in Noord-Nederland. Een pardonregeling is nodig zodat vluchtelingen eindelijk een menswaardig bestaan krijgen. De maatschappelijke onrust is groot en het ergste moet waarschijnlijk nog komen. Boris Dittrich zet zich in voor crepeergevallen. Waarom zijn er steeds zoveel mensen nodig voordat iemand een eerlijke kans krijgt. Het percentage van 40% verblijfsvergunningen toont aan dat procederen soms noodzakelijk is. Wij gaan geen tijd rekken. Geef D66 een sociaal-liberaal gezicht en geef vluchtelingen een kans.

De heer Hoekema:

Het is een moeilijk verhaal maar het klinkt sympathiek. Dat is het niet. Het eerste deel vraagt opnieuw onderhandelingen met de coalitiepartners. Een volgend probleem is de uitvoerbaarheid van de regeling voor hen die al verwijderd zijn of vrijwillig zijn weggegaan. Het blijft een onuitvoerbare motie en het landelijk bestuur blijft dit ontraden.

Zaal:

Wij hebben gepleit voor een generaal pardon voor 6000 mensen. Hoe harder wij de Kamerfractie op pad sturen hoe meer tegenwerking van de oppositie is te verwachten. Ik zou graag zien dat iedereen hier blijft. De opdracht aan dit congres is 'ga aan het werk om dat voor elkaar te krijgen.

De heer Beerten:

Gebruik het woord generaal pardon niet meer. Elke aanwijzing nu heeft een negatief effect. De kwestie is van belang. Geeft de Kamerfractie de ruimte te doen wat nodig is.

Zaal:

Ik ben voor opnieuw onderhandelen. Iran is geen veilig land gebleken.

De heer Veenstra:

Ik vraag aan de indieners bij dit verzoek een deel te schrappen. Deze opdracht is niet uitvoerbaar.

Zaal:

Er is afgesproken dat het landelijk bestuur en het congres nog een motie mogen indienen. Wij willen op een lijn met de fractie zitten. Er is de mogelijkheid om vandaag nog een tekst te maken ter instemming.

Zaal:

Ik sluit mij aan bij het verzoek om een deel van de motie te schrappen. Er is een misverstand over de rol van de rechter. Zijn rol is om te beoordelen of iets rechtmatig is.

De heer Van der Hilst:

Het is een bijzonder slecht signaal wanneer D66 geen standpunt inneemt. Daarom dient de motie te worden gewijzigd en aan de fractie te worden meegegeven.

Zaal:

Onze fractie heeft getracht de belangen goed te behartigen. Daarom zijn deze twee moties overbodig. Er is wel aandacht nodig voor de Srebrenica slachtoffers.

De heer Verbeek:

Ondanks het indienen van wijzigingsvoorstellen voor de moties blijf ik voorstander van een generaal pardon. Het pakte anders uit dan destijds was voorzien. Nu is de vraag wie recht heeft op een verblijfsvergunning; wie dat niet heeft, wordt uitgezet. In de praktijk wordt echter niemand uitgezet. De mensen verdwijnen in de illegaliteit. Acties om kinderen van school te verwijderen, worden voorbereid. Wij moeten dit niet willen.

De heer Potman:

Ik vraag aan de indieners, de fractie en het landelijk bestuur tot iets te komen waar het hele congres achter kan staan en stel voor de stemming tot dat moment uit te stellen.

Mevrouw Lambrechts:

De gevoelens over dit dossier zijn hetzelfde. Het is een hoofdpijndossier geworden. Zoals wordt voorgesteld in deze motie kan het echt niet. Ik wil wel meedenken over iets dat wel uitvoerbaar is. Vraag niet om mensen die al weg zijn weer terug te halen.

De besluitvormingscommissie: moties mogen staande de vergadering worden ingediend.

Motie 81.2004 Accijnsbeleid biodiesel

Zaal:

Ik begrijp een aantal dingen in deze motie niet. Er wordt gesproken over fossiele brandstof die leidt tot fijn stof, maar de motie wil bij diesel blijven. Je had beter een motie over ethanol en benzinemotoren kunnen schrijven.

Er wordt gesproken over tot 5% bijmengen van biodiesel in diesel en over die 5% van de hoeveelheid zou dan accijnsvrijheid gegeven moeten worden. Dit is erg op detail. Wij moeten het een keer hebben over biodiesel als 100% of als 80%. Wanneer je iets aan het fijn stof wilt doen, moet je naar benzinemotoren en dat kun je met bio-ethanol doen. Zelfs biodiesel geeft fijn roet. Ik wil de zaal vragen een betere motie in te dienen en die op een volgend congres te ondersteunen.

De heer Meijer:

Ik vraag mij af of het probleem niet wordt verlegd. Biodiesel en koolzaadolie komen uit de landbouw. Bij grootschalige toepassing worden andere landbouwproducten verdrongen en welke consequenties heeft dat voor de voedselproductie in de wereld.

De heer Van der Ham:

Het bestuur heeft deze motie overgenomen. Het dictum is uitstekend. Ik wil de fractie oproepen dat wij voor schone brandstoffen zijn. Bert Bakker heeft er al tijdens allerlei behandelingen van het belastingplan voor gezorgd, dat hier ook naar wordt gekeken. Ik heb ook begrepen dat in een volgende ronde begrotingen een plan zal worden ingediend. Alles wat ons erbij helpt om in de Kamer met een ambitieuze doelstelling te komen, kan ik aanbevelen.

Zaal:

Ik sluit mij van harte bij de vorige spreker aan. Ik zou nog kunnen aanvullen dat biodiesel voor een deel meehelpt aan het realiseren van de vermindering van de CO₂-uitstoot. Wij kunnen daar niet snel genoeg mee beginnen.

Zaal:

Met biodiesel zijn goede ervaringen opgedaan. CO₂-reductie is heel belangrijk, evenals bio-ethanol voor de benzinemotoren.

Zaal:

Dit kan CO₂ inderdaad verlagen. We moeten toe naar objectieve criteria voor schone brandstof. Eerst de criteria en dan een debat welke techniek in aanmerking komt voor een belastingsubsidie.

Zaal:

Ik denk dat deze motie onder het motto 'alle kleine beetjes helpen' goed is. Vergeet niet dat je een enorme landbouwproductie moet hebben voor koolzaadolie. De winst is dus marginaal. Desalniettemin moet je het wel doen.

De heer Hoekema:

Zoals bekend is het landelijk bestuur al jaren een aanhanger van biodiesel en met name van koolzaadolie. Het dictum is duidelijk en wij kunnen de motie aanraden.

Uitslag stemming: De motie is aangenomen.

Motie 81.2005 Energietransitie

Er is geen behoefte aan stemming. De motie wordt overgenomen.

Motie 81.2006 Kleinschalige duurzame energie-initiatieven

Er is geen behoefte aan stemming. De motie wordt overgenomen.

Motie 81.2007 Kwaliteitsnorm Hoger Onderwijs

Er is geen behoefte aan stemming. De motie wordt overgenomen.

Motie 81.2008 Bestrijding bureaucrativering van de collectieve sector

Er is geen behoefte aan stemming. De motie wordt overgenomen.

Motie 81.2009 Good governance met geld van de overheid

Er is geen behoefte aan stemming. De motie wordt overgenomen.

Motie 81.2010 Gezondheidszorg als economische bedrijvigheid
Uitslag stemming: de motie wordt aangenomen.

Motie 81.4000

Er is geen behoefte aan stemming. De motie wordt overgenomen.

Actuele politiek

- Actuele politieke moties
- Terugkoppeling uit themabijeenkomsten

De voorzitter meldt dat er een motie is voortgekomen uit de deelsessie arbeidsparticipatie van vrouwen. De tekst hiervan is:

quote

Het congres van D66, in vergadering bijeen op 21 mei 2005 in Nijkerk,

overwegende dat:

- In Nederland een toename van het aantal mensen dat werkt en van het aantal gewerkte uren noodzakelijk is, zeker met het oog op de vergrijzing van de Nederlandse beroepsbevolking;
- De groei van de werkgelegenheid in de jaren '90 de arbeidsparticipatie sterk heeft doen stijgen;
- Een groot deel van deze groei voor wat vrouwen betreft echter uit kleine deeltijdbanen bestaat, zodat vanuit internationaal perspectief relatief vrouwen een gering aantal uren per jaar werken en daarmee beperkte economische zelfstandigheid hebben.

constaterende dat:

- Een aantal partijen in Nederland weliswaar de noodzaak van maximale arbeidsparticipatie van vrouwen met de mond belijdt, maar in de praktijk inzet op maatregelen die de beoogde doelen niet bevorderen of op zijn best deeloplossingen vormen voor deelproblemen (bijvoorbeeld nieuwe wet kinderopvang);
- De overheid slechts lijkt in te zetten op kostenminimalisatie op korte termijn (zoals uitkeringen) in plaats van te werken vanuit een duurzame visie op de totale arbeidsparticipatie gericht op de toekomst van Nederland.

van mening dat:

- De uitwerking van de algemene doelstellingen ten aanzien van optimale arbeidsparticipatie van vrouwen in de kabinetsbrief "Kiezen voor groei" van minister Brinkhorst een duidelijke medeverantwoordelijkheid is van D66;
- Deze doelstellingen bovendien geheel aansluiten bij het D66-gedachtegoed.

roept het bestuur, de Eerste en Tweede Kamerfractie en de fractie in het Europees Parlement op:

- De obstakels te identificeren die optimale arbeidsparticipatie van vrouwen in de weg staan;
- Hiervoor een samenhangende set van concrete oplossingen te ontwikkelen door het uitwerken van gedurfde, innovatieve ideeën om onder meer schoolsysteem, kinderopvang en fiscaal regime zodanig te vernieuwen dat duurzame en substantiële arbeidsparticipatie van vrouwen en echte economische verzelfstandiging van vrouwen in Nederland in de toekomst een feit wordt;
- Deze voorstellen te verwerken in het D66-pamflet dat tijdens het najaarscongres 2005 zal worden geagendeerd.

En gaat over tot de orde van de dag.

unquote

Mevrouw Filippini:

Het voorstel is om de fracties en het bestuur te vragen een en ander uit te werken en dit mee te nemen in het manifest van Boris Dittrich.

Zaal:

Ik heb het idee dat deze motie een algemeenheid is en deels achterhaald is door de brief van Boris Dittrich.

Zaal:

Ik stel voor deze motie "de motie Aletta Jacobs" te noemen

Mevrouw Bronner:

Ik wil het belang van deze motie onderschrijven. Het mag sterker in het pamflet komen.

Mevrouw Filippini:

Dat laatste was ook wat de groep vond, namelijk het wat sterker in het pamflet te krijgen.

Uitslag stemming: de motie is aangenomen

Korte terugkoppeling uit de themabijeenkomsten

(Uitvoerige informatie over de onderwerpen is te vinden op www.d66.nl en in "De Democraat")

Deelthema: De toekomst van het leraarschap

1. de investeringen in het onderwijs moeten vooral zichtbaar en merkbaar zijn op de werkvloer
2. er moet meer invloed van docenten op het onderwijsbeleid van de instelling komen
3. er moet meer differentiatie komen (bijvoorbeeld een schoolpedagoog)

Deelthema: Van beroepsonderwijs naar arbeidsmarkt

De samenwerking tussen bedrijfsleven en onderwijs is makkelijker op MBO- en HBO-niveau dan op VMBO-niveau, vooral in de grotere steden. Dit komt onder andere omdat de kleinere gemeenten een beter sociaal netwerk hebben. De grotere steden zouden meer ruimte moeten krijgen voor zelfbestuur; er is daar te veel bureaucratie en er zijn te veel regels.

Deelthema: Arbeidsparticipatie van vrouwen

Geef vrouwen een kans dan gaan zij echt aan de slag. Geen betutteling maar een overheid die randvoorwaarden creëert, zodat mensen gelijke kansen op de arbeidsmarkt hebben. De uit dit deelthema voortgekomen motie is aangenomen.

Deelthema: Milieu en energie

Een optie die de discussie heeft opgeleverd is om Borssele langer open te houden, waardoor geld uitgespaard zou kunnen worden voor duurzame energie voor de toekomst. Hierover moet een motie voorgelegd worden aan het congres. Een discussie hierover moet wel gaan komen.

Ingelast agendapunt

De heer Hoekema, waarnemend voorzitter, richt het woord tot Thom de Graaf.

"Thom, jouw carrière in D66 omspant zo'n 26 à 27 jaar. Je bent na een korte jeugdzonde in de PPR snel overgestapt naar D66. Je hebt toen als jeugdig student de afdeling Nijmegen gerund. Je bent al buitengewoon snel consistent actief geworden in D66. Je hebt onder andere op staatsrechtelijk gebied veel dingen geschreven die een langere gebruikswaarde bleken te hebben dan een paar maanden of een paar jaar. Jouw inspanningen voor een gekozen burgemeester zijn al een aantal decennia geleden begonnen. Daarom is het ook zo wrang dat je juist op het onderwerp dat je zo dierbaar was, moest sneuvelen. Je was in de jaren 80 al bijna lid van de Tweede Kamer. Je was zeer prominent actief in een aantal belangrijke werkgroepen van de partij, onder andere in de "Werkgroep 2001". Toen je de tweede keer bijna in de Tweede Kamer kwam, meende je dat het tijd was om het niveau van je bemoeienissen te gaan verleggen. Je bent gaan wonen in het huis van een voormalig wethouder van Leiden. Je bent in de gemeenteraad van Leiden gekomen op een moment in 1990 dat D66 in Leiden van twee naar acht zetels ging. Ik zat bij jou in de gemeenteraad. In die gemeenteraad kon je je meteen bekwamen in de collegeonderhandelingen. Je hebt je ontwikkeld tot een volwaardig raadslid. Wij kwamen beiden in de kamer - je bent een highflyer geworden door meteen in de commissie Van Traa te gaan zitten. Je bent fractievoorzitter in de Kamer geweest en je hebt aan het roer gestaan van Paars 2. In 2001-2002 is het een hele moeilijke periode geweest. Als lijsttrekker heb je die moeilijke periode tot een goed einde gebracht. Je werd toen ineens een "senior elder statesman" op het terrein van het buitenlandse beleid en ging een hele belangrijke rol vervullen. Wat gebeurde er, er kwam een kabinetsformatie die anders afliep dan wij dachten. Je werd toen Minister van Bestuurlijke Vernieuwing en Koninkrijksrelaties. Je bent heel goed bezig geweest. Je hebt de Antillen behoed voor een kabinetscrisis. Je hebt je met hart en ziel ingezet voor de brede vernieuwingsagenda. Zie de laatste avond en nacht van Van Tijn. Ineens kwam er een abrupt einde aan je politieke loopbaan vooralsnog. Je hebt buitengewone verdiensten gehad. Je krijgt het erelidmaatschap; een genoegen dat je maar met een handjevol mensen deelt. Al eerder kregen Hans van Mierlo, Jan Terlouw en Els Borst deze onderscheiding. We hebben gemeend in jouw geest te handelen door een plastiek voor je te kopen. Deze sculptuur heet de drie gratiën. Je kunt je daar verschillende betekenissen bij voorstellen, aan jou de interpretatie. Deze sculptuur en het erelidmaatschap willen we je aanbieden".

Dankwoord van Thom de Graaf:

"Dank aan jullie en aan het landelijk bestuur. Ik voel mij zeer vereerd en ik ben er zeer dankbaar voor. Ik heb wel het gevoel dat ik zoeven ontzettend oud ben geworden.

Het erelidmaatschap is bijzonder en dit deel ik met Hans van Mierlo, Jan Terlouw en Els Borst. Daar bij te mogen horen, ... wat wil je in het leven als democraat meer!
Zou je als erelid er het zwijgen toe moeten doen? Twee maanden geleden kon ik geen krant openslaan of ik zag Hans, Jan of Els. Ik beschouw me nu als een lid van "de bende van vier" en u zult nog veel van ons horen".

Uitslag interne verkiezingen besturen en commissies

Verkozen zijn:

D. de Hen	Besluitvormingscommissie
F. Damme	Financiële commissie
M. van 't Zet	Geschillencollege
F. van der Elst	Geschillencollege
M. Jager	Geschillencollege
E. Grootaarts	Geschillencollege
M. Sanders	Landelijk bestuur, lid kennis en deskundigheid
F. Dales	Landelijk bestuur, voorzitter

Aanbieding Manifest Platform Kenniseconomie

De heer De Vries:

Het Platform Kenniseconomie heeft bewezen dat er veel ervaring bij de leden van de partij zit. Er is een rapport met stellingen en een echt manifest. Het is ook ontwikkeld omdat er een noodzaak was tot het aanjagen van de kenniseconomie. Nederland moet veel meer lef moeten hebben en het beleid zal ver moeten uitsteken boven wat andere partijen willen.

Het D66-Platform Kenniseconomie overhandigt het manifest "Verzekering van onze toekomst" aan Minister van Economische Zaken, Laurens-Jan Brinkhorst. Het manifest geeft een visie op de kenniseconomie en tien concrete acties voor versterking van de kenniseconomie.

De heer Brinkhorst:

Ik ben er trots op dat wij zoveel kennis in huis hebben. Wij zijn en blijven de partij die innovatie voorop heeft staan. Nederland kan en mag niet achteruitgaan op het gebied van kenniseconomie.

Aanbieding Manifest Rebellenclub

Arthur Helling:

De rebellenclub is een gelegenheidsclub geweest die in de zomer van 2004 is ontstaan. Deze club maakt zich zorgen over de landelijke profilering van kenniseconomie en onderwijs en gaat de bewindslieden steunen om het sociale gezicht weer een plek te geven. Tijdens het congres biedt Arthur Helling, als voorzitter van een groep verontruste lokale en regionale D66-bestuurders, een manifest aan Boris Dittrich aan. In het manifest worden voorstellen gedaan om drastische hervormingen door te voeren en een "nieuwe solidariteit" uit te werken. Het aangeboden manifest is dan ook een startpunt voor discussie: een aanzet om te komen tot smeerolie in de linker buitenboordmotor.

Boris Dittrich:

Dank aan Arthur van de rebellenclub. Ik hoop dat er de komende maanden nog veel meer rebellenclubs zullen ontstaan om in november met een goed manifest te komen.

Politieke vragenronde

Zaal:

Vraag aan de heer Bakker: Het wetsvoorstel tot wijziging van de Gemeentewet in verband met het afschaffen van het gebruikersdeel van de OZB op woningen en het maximeren van de OZB-tarieven wordt binnenkort behandeld. Hoe denkt u hierover?

De heer Bakker:

Dit is één van de harde afspraken uit het akkoord en ik denk dat dit gewoon moet gebeuren. Er moet in de discussie meegenomen worden hoe de gemeenten het beste aan hun middelen kunnen komen in de toekomst.

Zaal:

De minister van onderwijs wil een discussie aangaan over de evolutietheorie en de scheppingsleer.

De heer Schuyer:

Ik heb me hier erg over opgewonden. Het beste is om de naam "wetenschappen" uit het ministerie te schrappen. Hiermee moet de minister zich niet bezighouden, het is een dwaalleer. De komende weken moet nagedacht worden over een oplossing.

Zaal:

Er is bezwaar tegen asielzoekers bij de bevolking omdat zij niet werken. Kunnen zij op een legale manier meedoen aan het arbeidsproces?

De heer Bakker:

Wij zijn daar altijd voor geweest de afgelopen jaren. Het doen van werk mocht niet vooruitlopen op hun procedure.

Het gedurende een aantal jaren niet kunnen werken is op zich een reden om daarna veel moeilijker aan de slag te kunnen komen. De laatste stand van zaken volgt via mevrouw Lambrechts.

De heer Adema:

Bij de behandeling van de moties is uitvoerig gesproken over het bèta-onderwijs. Ik wil nu eens alfa-onderwerpen aansnijden. De talenkennis van met name Duits en Frans gaat achteruit. Dat is jammer en een gemiste kans in de economie. In de handelssfeer is het handig je talen te kunnen spreken.

Wat gaat u doen om het talenonderwijs meer prioriteit te geven.

Mevrouw Van der Laan:

Er is een keuze gemaakt in de fractie in navolging van het congres en het partijprogramma. Wij bemoeien ons niet met alles wat in het klaslokaal gebeurt. De prioriteit in de Tweede Kamer ligt bij het bewaken van de kwaliteit van het onderwijs en dat leraren toekomen aan lesgeven en zich niet hoeven bezighouden met allerlei regeltjes.

Zaal:

Waarom is in Nederland zo laat begonnen met de campagne voor het ja stemmen voor de Europese grondwet. Ik heb mijn wetteksten uit Frankrijk moeten halen.

Mevrouw Van der Laan:

Het is juist dat het kabinet vrij laat op gang is gekomen, maar dat is mede een beetje de schuld van de Tweede Kamer. Het referendum is van de Tweede Kamer en niet van het kabinet. Ik ben zelf al zes maanden geleden aan de slag gegaan maar er was toen weinig belangstelling. Nu komen de uitnodigingen achter elkaar binnen. Wij zijn nu allemaal aan zet.

Mevrouw In't Veld:

Campagne voeren is meer dan folders uitdelen, het gaat ons allemaal aan. Ik roep iedereen op zich niet stil te houden maar krachtig uit te spreken in deze campagne en het niet over te laten aan alleen het kabinet en de politici.

De heer Brinkhorst:

Ik vind al dertig jaar dat wij meer aan Europa moeten doen en ik ben al dertig jaar met een campagne bezig. Wij zijn er allemaal schuldig aan dat de campagne zo laat is gestart. Vijfentwintig jaar geleden was D66 de enige partij die mijn voorstel steunde om een vaste kamercommissie voor Europese zaken op te richten. Men wilde dat toen niet want Europa was buitenland. Er moet een krachtige campagne worden gevoerd maar het is moeilijk die inhaalslag te maken.

Zaal:

Er moet iets gebeuren aan het gebrek aan leerkrachten. De uitspraak in het pamflet daarover roept vraagtekens op. Studiefinanciering teruggeven aan mensen die kiezen om in de zorg of het onderwijs te gaan werken haalt het imago van die beroepen omlaag. Deze beroepen moeten een hogere status krijgen.

Mevrouw Van der Laan:

Het is een goede zaak dat het pamflet nu al discussie oproept. Het is echter niet de bedoeling dat de fractie nu al de dialoog aangaat. Dit is het voorbeeld van een onderwerp waarover binnen afdelingen en regio's gediscussieerd kan worden. Formuleer een antwoord en uiteindelijk beslist de partij wat onze insteek wordt

De heer Wery:

Wat is de minister van Economisch Zaken van plan te gaan doen voor de beroepsemancipatie van de vrouw?

De heer Brinkhorst:

Het belangrijkste wat we nu kunnen doen is zo snel mogelijk te zorgen voor een verbetering van de kinderopvang. Ik heb goede hoop dat daarvoor bij de begroting 2006 ruimte wordt gegeven.

Toespraak verkozen voorzitter landelijk bestuur

De heer F. Dales:

Dames en heren, vrienden,

De gekozen burgemeester ging niet door. De eerstvolgende functie die vrij kwam was die van gekozen partijvoorzitter. Ik vroeg, nadat ik mijn presentatie had gehouden aan een van mijn vrienden hier in de zaal hoe hij de presentatie vond. Hij zei 'je stropdas kleurt heel erg goed bij de achtergrond. Dus als u ooit partijvoorzitter wilt worden: over drie jaar is hij te koop. Allereerst wil ik mijn dank uitspreken aan mijn medekandidaten. Wij waren met z'n achten maar toch een team. Wie het ook zou worden, het werd een goede. Ik wil ook een woord van dank uitspreken naar Jan Hoekema,

waarnemend voorzitter en ook een van de medekandidaten. Ook een woord van dank aan mijn voorganger Alexander Pechtold. Als partijvoorzitter heb je ontzettend veel goed werk gedaan en ik heb er niet goed bij stil kunnen staan omdat je meteen doorschoof. Je hebt zeker je sporen achtergelaten. Wij zullen in de toekomst nog contact met elkaar hebben zodat ik het net zo goed kan doen. Dan nog een bijzonder woord van dank aan Klaartje Peters.

Zij wist lange tijd niet op wie zij zou stemmen. Ik weet ook niet op wie zij gestemd heeft. Klaartje gaat stoppen als Landelijk Bestuurslid. Zij heeft dit lang gedaan en kwam vaak vanuit Limburg voor een uurtje vergaderen naar Den Haag. Hartelijk dank voor alle inzet. En tenslotte een woord van oprechte dank aan jullie allemaal voor het in mij gestelde vertrouwen! Ik ben werkelijk zeer vereerd dat u vindt dat ik de komende tijd voorzitter mag zijn van deze bijzondere vereniging. Wij hebben als partij een groot aantal uitdagingen voor ons staan. De komende gemeenteraadsverkiezingen, de Tweede Kamerverkiezingen, de discussies rond het pamflet van Boris en ook nog onze verjaardag. En daarnaast nog een aantal, dat ook extra aandacht vraagt, zoals het vergroten van de betrokkenheid en invloed van de Jonge Democraten.

Het zorgen dat het Europa-gevoel zich echt tussen onze oren nestelt. En, last but not least, het vergroten van de dienstverlening door het landelijke bureau.

Waar ben ik aan begonnen? Om eerlijk te zijn, heb ik dat de afgelopen dagen wel eens gedacht. En een goede kennis van mij zei: ik weet echt niet wat ik je moet wensen voor aanstaande zaterdag. Maar als ik zulke momenten had, hoefde ik maar even met wat D66'ers te praten om weer helemaal opgeladen te worden. Wij bevinden ons als partij in een bijzondere positie. Even een aantal zegeningen tellen.

We hebben een Tweede Kamerfractie die voortdurend de aandacht op zich weet te vestigen. Het zijn er maar zes, maar blijkbaar wel allemaal met een tweelingbroer of -zus. Anders is toch niet te verklaren hoe ze dat allemaal voor elkaar krijgen? Kwaliteit en keihard werken: twee succesfactoren om te koesteren.

We hebben een Eerste Kamerfractie die minder de publiciteit krijgt dan waar zij recht op heeft. Maar wel boordevol deskundigheid en daardoor gezag. Weer succesfactoren.

We hebben een voorbeeld-vertegenwoordiger in het Europese parlement die bruist van energie en creativiteit. Als alle individuele leden van het parlement net zoveel publiciteit zouden krijgen als Sophie, dan waren de kranten tien keer zo dik en het journaal vijf keer zo lang. Weer een succesfactor.

We hebben ontzettend veel vreselijk hard werkende regionale en lokale bestuurders. Commissarissen, burgemeesters, gedeputeerden, wethouders, gemeenteraadsleden, fractieassistenten, bestuursleden. Allemaal bezig D66 de agenda te laten bepalen. Allemaal bezig D66 herkenbaar voor de inwoners van hun provincie, stad of dorp neer te zetten. Allemaal, stuk voor stuk, succesfactoren.

We hebben ook nog de stille kracht. De talloze leden die meedenken, meepraten en die meedoen als er weer iets moet gebeuren. Zij hebben naar buiten toe niet zo'n grote mond maar laten zich van hun beste kant zien achter de schermen. Onmisbaar en van onschatbare waarde. Stuk voor stuk succesfactoren.

Als je dit rustig op je laat inwerken vallen twee dingen op. Met zoveel potentieel, waar zijn wij bang voor? Met zoveel succesfactoren, waarom hebben wij dan schijnbaar zo weinig succes?

De verklaring bestaat, zoals zo vaak, uit meerdere elementen.

Ik ben van mening dat het ons nog steeds niet goed lukt om de partij optimaal te organiseren. We weten de problemen en de oplossingen niet te combineren. We hebben ontzettend veel in huis maar weten dat niet en gebruiken dat dus niet. Organisatorisch hebben we nog steeds enkele zwakke plekken. Het wordt tijd die aan te pakken. Als het schip niet zeewaardig is, kun je niet op wereldreis. En dat brengt me op een tweede factor. We zijn eerlijk gezegd te redelijk. We zijn te bescheiden. Wij reageren op wat anderen zeggen. Wij zeggen niet zo gauw dat we van D66 zijn. Natuurlijk, voordat u het podium bestormt om mij nu meteen weer af te zetten, de goeden niet te na gesproken, die zitten hier vooraan. Maar waar is de pit? Waar is de durf? Wanneer bepalen wij de agenda zodat anderen op ons moeten reageren in plaats van wij op hen? Robert Kennedy zei dat als hij een idee kreeg of hoorde hij zich consequent niet de vraag stelde: waarom? maar zich dwong om de vraag te stellen: waarom niet? Creativiteit binnen onze partij moet worden gestimuleerd en ruimte krijgen. Fouten maken is dan niet erg. Drie missers kunnen gevolgd worden door een vierde poging die grandioos is. Laten wij elkaar oppeppen om onze ideeën meer te uiten. Meer Rebellenclubs, meer Jonge Democraten, meer actieve leden. De inhoud is vaak erg goed maar de marketing blijft achter. Dat moet meer fundament krijgen. Communicatie, zowel intern als extern, moet veel meer aandacht en prioriteit krijgen. Maar dan wel samen met u.

Laten we de tijd die we besteden om irritaties uit te spreken op een andere manier gebruiken. Laten we de tijd gebruiken om, samen met de burgers, nieuwe oplossingen te bedenken voor de problemen van nu. Laten we de tijd gebruiken om de agenda te bepalen. Laten we de tijd gebruiken om samen

D66 weer een rol van betekenis te geven. Er is niet veel tijd meer. Dus laten we de tijd optimaal gebruiken.

Ik ga ervoor! Met uw steun. En U gaat ervoor! Met mijn steun. Het is de tijd van D66!

Waarom niet?

Toespraak fractievoorzitter Tweede Kamer

De heer B. Dittrich:

Afgelopen week hebben jullie post gehad. Tijdens het extra Paascongres beloofde ik een brief.

Het is een pamflet geworden: Op weg naar nieuwe solidariteit. Ik heb mijn ideeën neergelegd over de toekomst. En over D66 zelf. Onze partij die radicaal in het midden staat. Onafhankelijk en idealistisch. Ik heb er voor gekozen om niet een obscure commissie aan het werk te zetten.

Die met een rapport komt, waar je als politiek leider weer afstand van kan nemen als dat uitkomt.

Ik ben gewoon zelf gaan schrijven. Dat is wel zo duidelijk en eerlijk. En het zal debat geven, zeker.

Maar juist dat debat wil ik terug in de partij. Er moet wel een antwoord op komen. Dus de komende maanden nodig ik u uit om uw ideeën op te schrijven. Wat wilt u met D66?

Maar vooral wat willen wij met het Nederland van de 21ste eeuw? Daar zullen veel verschillende ideeën uitkomen.

D66-ers kennende, zal er lang niet overal overeenstemming over zijn. Dat is geen zwakte, dat is een kracht.

Democraten,

Bij D66 gaat het gewoon over individuele mensen. De kracht van de individuele talenten van mensen vormt onze samenleving. Wij willen geen samenleving waar mensen in de hoek worden gedrukt.

Wij kiezen radicaal voor individuele ontwikkeling, in plaats van het collectief afschrijven van hele groepen. Vandaar dat goed onderwijs en de kenniseconomie voor ons zo belangrijk zijn.

En ik ben blij dat we vandaag, op dit Onderwijscongres, weer hebben laten zien hoe groot de denkkraft is binnen onze partij. We hebben gesproken over tal van actuele problemen in het onderwijs. Er zijn oplossingen geformuleerd. En we hebben een fantastisch manifest gekregen van ons platform Kenniseconomie, vol met vernieuwende ideeën. En hoewel hij het zelf waarschijnlijk zal ontkennen: er staan dingen in waar zélf s onze Laurens-Jan vást nog niet aan had gedacht. Ik nodig Laurens-Jan uit om in één van zijn interviews daarover te vertellen.

Democraten,

Ik wil een Nederland dat kiest voor nieuwe solidariteit. En dat is radicaal. Want het betekent dat we de managerscultuur in de gezondheidszorg doorbreken, ten gunste van de individuele patiënt.

Nieuwe solidariteit betekent dat de werknemers in de jeugd- en thuiszorg de ruimte krijgen en mogelijkheden om het kind zélf centraal te stellen. Nieuwe solidariteit komt ten goede aan de individuele oudere én aan de jongere. Nieuwe solidariteit betekent dat mensen niet meer worden weggestopt in een uitkering, waar ze in verstrikt raken en waar niemand meer naar ze omkijkt.

Nieuwe solidariteit betekent ook dat de manier waarop er nu lukraak over immigranten wordt gesproken zal moeten stoppen. Weg met het zaaien van verdeeldheid en angst. Nieuwe solidariteit betekent dat we de versplintering in de samenleving tegengaan. Dat we vanuit onze vrijheid weer verantwoordelijkheid voor elkaar gaan nemen. Kortom: nieuwe solidariteit is kiezen voor duurzaamheid, voor nieuwe generaties en voor mensen die het moeilijk hebben. Zoals dat hóórt in een welvarend en beschaafd land.

Sociaal-liberalen zullen altijd vechten voor solidariteit met de individuele mens, die soms dreigt te worden verpulverd door kuiperijen van belangengroepen, door vooroordelen, of door een gemakzuchtige en betuttelende overheid.

En het is D66, en D66 alléén, dat al bijna veertig jaar consequent kiest voor de vrijheid, de ontplooiing én de maatschappelijke verantwoordelijkheid van mensen zélf.

Democraten,

In "Op weg naar nieuwe solidariteit" staan denkrichtingen en concrete voorstellen op verschillende terreinen.

Maar in de media werd, zoals ook wel te verwachten viel, één aspect zeer benadrukt: onze visie op de toekomst van de sociale zekerheid.

Zoals de AOW. En dat debat wil ik op geen enkele manier uit de weg gaan.

Want mensen zitten niet te wachten op meepratERS in de politiek.

Beter is het om nu maatregelen in gang te zetten, zodat over 25 jaar de ouderen van dan én de jongere generaties nog steeds van de welvaart kunnen genieten.

Daarom ben ik er vóór om de AOW-grens in 25 jaar stapsgewijs te verhogen naar 67 jaar.

En in de tussentijd de leeftijdsgrens flexibel te maken. Wie er zelf vrijwillig voor kiest langer door te willen werken, moet dat kunnen doen. En hij krijgt dan op zijn 67ste een hogere AOW.

Ik snap best dat de groeiende groep ouderen een macht van betekenis vertegenwoordigt bij de verkiezingen. Toch ben ik ervan overtuigd dat velen van hen de noodzaak van verandering inzien. Zij

willen niet naar de mond gepraat worden. Daarom wil ik een volwassen debat over de AOW.

Een ander debat dat vaak heftig wordt gevoerd, is de discussie over een pardon voor de asielzoekers die onder de oude Vreemdelingenwet naar Nederland kwamen.

Veel zaken van de groep van 26.000 asielzoekers liggen nu bij de rechters.

En die verlenen in 40 % van de gevallen een verblijfsvergunning.

En laat u géén zand in de ogen strooien! Want die 40% is méér dan waar de oppositie destijds om vroeg.

En het is véél meer dan deze Minister, én de Kamermeerderheid te rechterzijde van D66, ooit zouden willen geven.

Dat is de realiteit.

Ik zeg jullie daarom dit: laat de rechters hun onafhankelijke oordeel maar vellen.

Ik ben zelf de zoon van een asielzoeker. Ik weet uit eigen ervaring hoe belangrijk het is om zorgvuldig met asielzoekers om te gaan. De procedures duren te lang.

Ik roep daarom hier Minister Verdonk op om over al die zaken die nog bij de Immigratie- en Naturalisatiedienst liggen, te beslissen vóór 1 januari aanstaande.

En ik roep haar op om de onafhankelijke rechters in staat te stellen snelle beslissingen te nemen.

Zorg ervoor dat binnen één jaar over alle zaken definitief uitspraak is gedaan.

Democraten,

D66 stond aan de wieg van het referendum over de Europese grondwet.

Boris van der Ham was één van de initiatiefnemers. Waarom?

De afgelopen 40 jaar hebben de politici Europa doodgezwegen.

Of de schuld gegeven van nare ontwikkelingen.

Maar de Nederlanders is nooit iets gevraagd over Europa.

Het was een ver van mijn bed show.

En de Nederlandse media toonden bitter weinig interesse.

Alleen de negatieve kanten van Europa kwamen goed in beeld.

Met het referendum wilden we dat doorbreken.

En daarin zijn we geslaagd.

En dat zeg ik ook tegen Laurens Jan, die er, zo las ik van de week, niet gelukkig mee is.

Inderdaad, de Europese grondwet is ingewikkeld en kost tijd, maar voor het eerst praten mensen over Europa.

Het is vaak taaie kost.

Het gaat over zoveel.

Maar eindelijk praten mensen over Europa. Voor het eerst sinds het ontstaan van de Unie.

En dat is al pure winst.

We voeren al weken lang flink campagne.

Tientallen vrijwilligers, van D66, van de Jonge Democraten én van de stichting Beter Europa zijn bezig mensen te overtuigen van de noodzaak van de grondwet.

Dag in dag uit.

Jullie doen geweldig werk!

Op 1 juni zal de uitslag bekend zijn.

En D66 zal de uitslag overnemen. Ook als het oordeel van de Nederlandse bevolking negatief mocht zijn. We zullen dat dan doen met bloedend hart, want met de Europese grondwet is Nederland beter af. Maar D66 neemt de mensen die deelnemen aan het referendum serieus.

Democraten,

Ik sluit natuurlijk niet af zonder twee mensen van harte te feliciteren.

Allereerst Thom de Graaf.

Thom, je erelidmaatschap van D66 is welverdiend.

En ik hoop dat de partij nog lang van je inzet zal mogen profiteren.

Thom, bedankt!

En ten tweede harte gefeliciteerd Frank Dales. Ongelooflijk veel plezier gewenst in je nieuwe functie van partijvoorzitter.

We rekenen er met zijn allen op dat je de inzet en veerkracht van iedereen in de partij maximaal zal weten te benutten.

Want zonder een sterke partij-organisatie, zonder al die duizenden partijleden, zijn we krachteloos.

We hebben je nodig, er komen twee verkiezingen aan in twee jaar tijd.

Ik weet dat je het kunt en ik hoop op een goede samenwerking. Heel veel succes!

Democraten,

D66 is een progressieve en sociaal-liberale partij met de beste ideeën voor het land, en met vertrouwen in de toekomst.

D66 is niet bang voor gedurfde maatregelen.

D66 is niet bang om zich te verzetten tegen de negatieve tijdgeest.

We staan open en optimistisch in de wereld en willen het beste halen uit mensen zélf, en uit dit geweldige land. Nederland heeft zoveel te bieden!

En de komende maanden zal blijken hoe actief onze partij is, als iedereen zijn bijdrage levert aan een nieuw sociaal-liberaal manifest.

Dus tegen iedereen in het land zou ik dít willen zeggen: mensen, als u al een tijdje niet naar D66 heeft gekeken: kijk dan nóg maar eens. We zijn er, en we blijven!

Ik dank u wel!

Tot slot worden nog twee moties behandeld.

Motie 81.2002 Pardon voor 26000 asielzoekers (gewijzigde versie)

De heer Hijgenaar:

De motie 81.2002 wordt ingetrokken.

Motie 81.2003 Beperkt pardon vluchtelingen oude wet (gewijzigde versie)

De heer De Vries:

De indieners blijven zich afvragen of die 40% hoog genoeg is en of de rechter de ruimte heeft om die mensen toe te laten. Voorafgaand aan dit congres hebben wij uitvoerig onderzoek gedaan en overleg gepleegd met de Universiteit van Nijmegen. Wij blijven onze twijfels houden en hadden graag gewild dat het congres in ieder geval de wenselijkheid van een pardon voor de resterende dossiers had uitgesproken. Gezien de reacties uit de zaal en van Boris Dittrich is dat nu niet meer relevant. Wij hebben besloten deze motie in te trekken.

SLUITING

De heer Robbers:

Ik dank de voorzitters en de wijze waarop alle agendapunten zijn afgehandeld en ik zie u graag op 5 november 2005 op ons volgende congres in Delft.